

ανάλυση κυπριακού παραδοσιακού οικισμού:

βάβλα

ΑΡΗ311 - παραδοσιακή αρχιτεκτονική και σύγχρονοι προβληματισμοί

εαρινό εξάμηνο 2008

αγαθοκλέους αλεξία ευριπίδου άννα καλλής γιώργος

περιεχόμενα

α. σύσταση - περιγραφή οικισμού	σελ. 1
- ο οικισμός - περιγραφή	σελ. 1
- ανάλυση οικισμού σε γειτονιές	σελ. 4
- ιδιαίτερα κτίσματα	σελ. 5
- κύρια πλατώματα	σελ. 7
- δομημένοι - ανοικτοί χώροι	σελ. 8
β. αλλοιώσεις πυρήνα	σελ. 9
- αλλοιώσεις οικισμού	σελ. 10
- νέα κτίσματα	σελ. 11
- συντήρηση/αποκατάσταση ιδιοκτησιών	σελ. 12
- λιθόστρωτοι δρόμοι	σελ. 14
γ. τα κτίσματα	σελ. 15
- τυπολογική ανάλυση	σελ. 16
- μορφολογική ανάλυση	σελ. 21
- μορφολογία - ανοίγματα	σελ. 21
- μορφολογία - καμάρες	σελ. 24
- μορφολογία - εξώστες	σελ. 25
- μορφολογία - στέγες/δώματα	σελ. 26
- κατασκευαστικά στοιχεία	σελ. 28
- αυλές	σελ. 33
- σχέση κτισμάτων με δρόμο	σελ. 34
- πυκνότητες	σελ. 35
- αναπτύγματα δρόμων	σελ. 36
- μορφολογικός χαρακτήρας συνόλου	σελ. 38
- επιλεγμένα οικία για αποκατάσταση	σελ. 39
βιβλιογραφία	σελ. 40

ο οικισμός - περιγραφή

Ο οικισμός της Βάβλας βρίσκεται στα Δυτικά της επαρχίας Λάρνακας και σε υψόμετρο περίπου 470 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, στους πρόποδες του βουνού του Μαχαιρά. Πρόκειται για έναν ημιορεινό αγροτικό οικισμό μικρού μεγέθους, ο οποίος τις τελευταίες δεκαετίες υπέστη τις συνέπειες της αστυφιλίας με σημαντικές μειώσεις του πληθυσμού του (από 177 το 1880 σε 45 μόνιμους κάτοικους σήμερα, κυρίως ηλικιωμένους). Εντούτοις, τόσο το υψόμετρο του οικισμού, όσο και το γεγονός ότι βρίσκεται σε κοιλάδα με υψώματα περιμετρικά που τον προστατεύουν από τους δυνατούς ανέμους, τον καθιστά για πολλούς ως ιδανική τοποθεσία για την υγεία των κατοίκων του. Χαρακτηριστικά, πολλοί από τους κατοίκους αναφέρουν πως ο μέσος όρος ζωής μέχρι στιγμής ήταν ψηλότερος από το γενικό μέσο όρο. Το γεγονός αυτό ίσως να εξηγεί τις αρκετές αποκαταστάσεις κτισμάτων που λαμβάνουν χώρα σήμερα, με αρκετούς – κυρίως προσωρινούς – κατοίκους να επιστρέφουν σε αγροτικά θέρετρα. Όσο για τους μόνιμους κατοίκους, οι ασχολίες τους είναι κυρίως αγροτικές, για παράδειγμα η παραγωγή λαδιού, το μάζεμα χαρουπιών και αμυγδαλιών και η μελισσοκομία.

Η ονομασία του οικισμού δεν είναι ξεκάθαρο από πού προέρχεται. Η επικρατέστερη άποψη αναφέρει ότι προέρχεται από το όνομα De Vanala του αντίστοιχου φέουδου στο οποίο άνηκε το 1461. Το όνομα αυτό παρέμεινε μέχρι σήμερα και μετατράπηκε σε Βάβλα.

α. σύσταση και δομή του οικισμού

προς ορά

προς κάτω δρυ
(μοναστήρι Αγ. Μηνά)

προς χοιροκοιλία

Ο οικισμός μπορεί εύκολα να διαχωριστεί σε δύο μικρότερες γειτονιές. Κατά τους κατοίκους, προκειται για την κάτω και την πάνω γειτονιά. Η πάνω, δηλαδή η δυτικότερη, είναι και η αρχαιότερη, αφού τα πρώτα κτίσματα του οικισμού ξεκίνησαν από εκεί. Η ονομασία των δύο γειτονιών έχει αναμφισβήτητα να κάνει με την τοπογραφία τους. Το δυτικό μέρος βρίσκεται ψηλότερα και σε απότομες κλίσεις, ενώ το ανατολικό βρίσκεται σε χαμηλότερο υψόμετρο. Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται εντονότερος με την κατασκευή του παρακαμπτήριου δρόμου που, πιθανότατα λόγω της τοπογραφίας, διασχίζει το κέντρο του οικισμού ανάμεσα στις δύο γειτονιές. Στην τομή αυτή των γειτονιών βρίσκονται και οι πιο δημόσιες χρήσεις. Αξιοσημείωτο για τον οικισμό είναι το γεγονός ότι η εκκλησία του, μαζί με το σχολείο, βρίσκονται εκτός των δύο γειτονιών.

εκκλησία
σχολείο

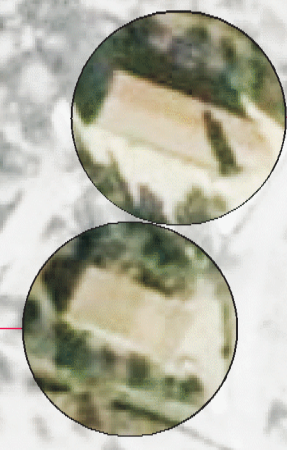
«κάτω» γειτονιά

«πάνω» γειτονιά

ανάλυση οικισμού σε γειτονιές

σχολείο

εκκλησία αγ. γεωργίου

βρύση

γραφείο κοινοτάρχη

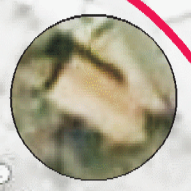

μουσείο

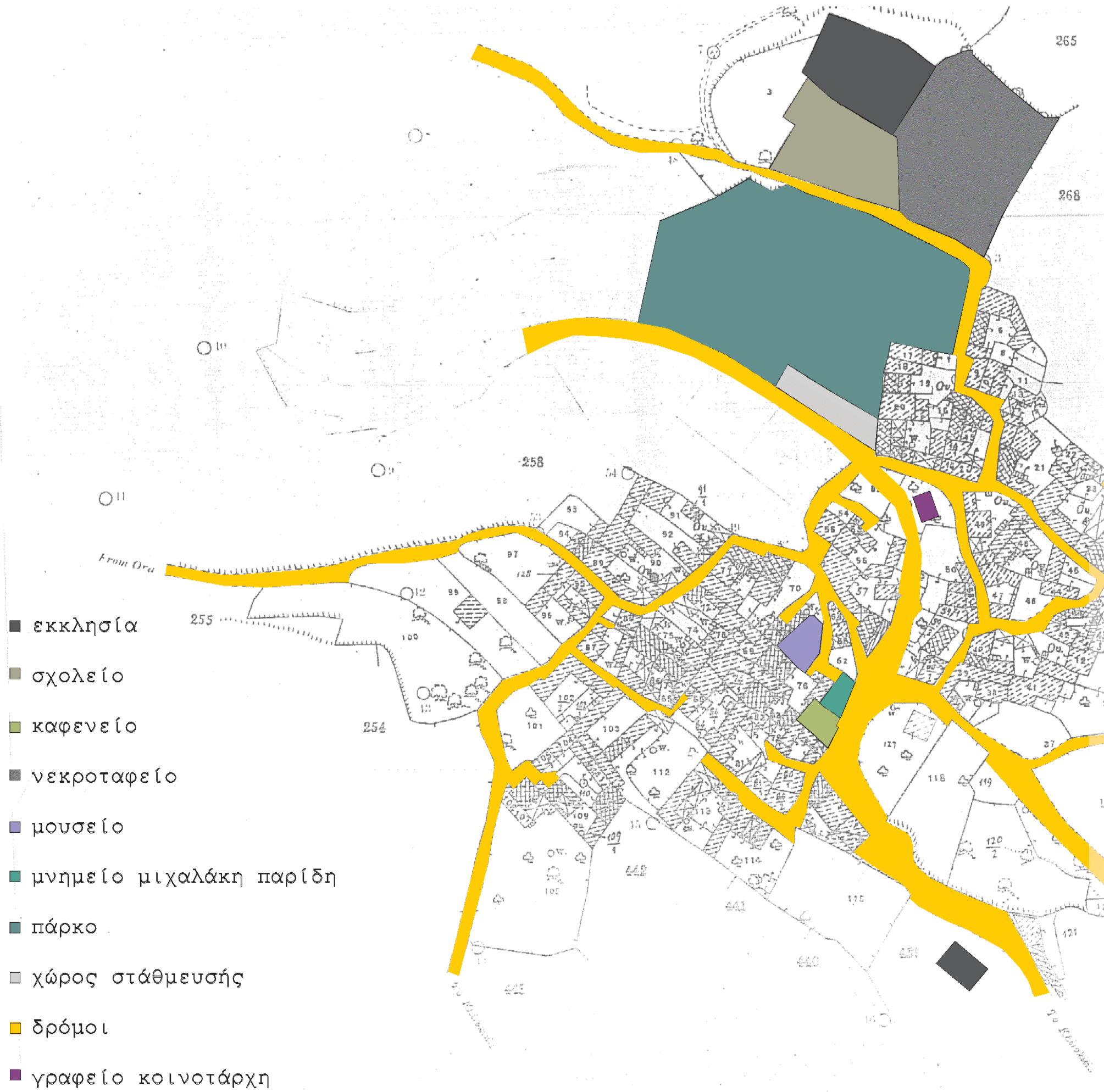

καφενείο

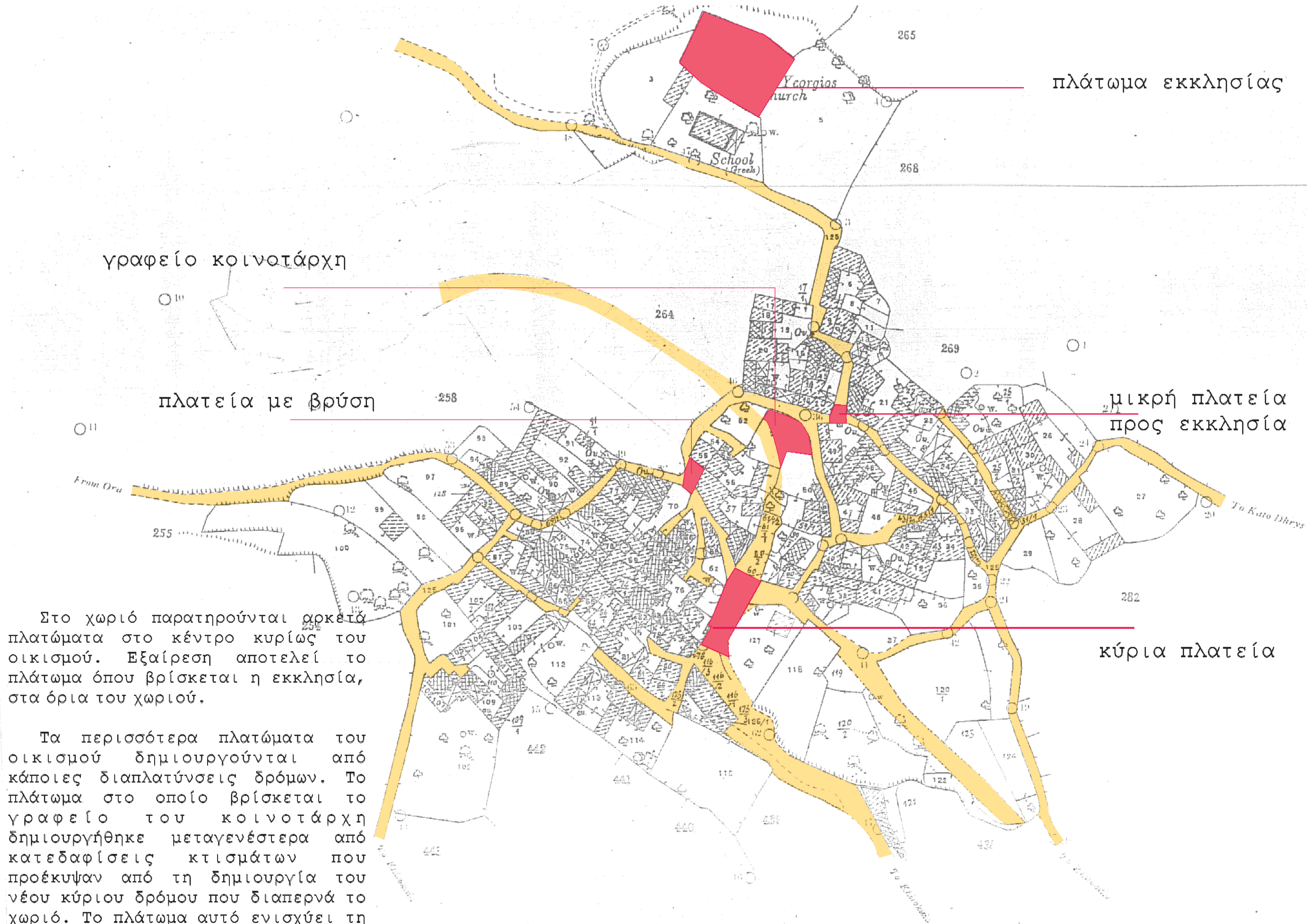
εκκλησία αρχ. μιχαήλ

ιδιαίτερα κτίσματα

Ένα από τα πιο γνωστά και ιδιαίτερα κτίσματα που βρίσκονται στη Βάβλα αποτελεί το μοναστήρι του Αγ. Επιφανίου δυτικά του χωριού (ανήκε σε Φράγκους Δομινικανούς μοναχούς). Ο Άγιος Γεώργιος, η εκκλησία του χωριού βρίσκεται στα βόρεια της Βάβλας σε πλάτωμα πάνω από το ποτάμι του Αγίου Μηνά. Στο ίδιο πλάτωμα είναι κτισμένο και το παλιό δημοτικό σχολείο του χωριού από το 1920. Σήμερα το κτίριο λειτουργεί μια φορά την εβδομάδα ως ιατρείο. Η ίδια η τοποθεσία της εκκλησίας της δίνει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μιας και το χωριό βρίσκεται σε ψηλότερο σημείο από αυτή. Η χωροθέτηση αυτή συναντάται πολύ σπάνια σε χωριά, αφού η όλη ανάπτυξη τους γίνεται γύρω από την εκκλησία του χωριού. Γνωστό είναι επίσης το παρεκκλήσι της Αγάπης βόρεια του οικισμού. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ζωή της Βάβλας διαδραματίζει το παραδοσιακό καφενείο του χωριού μέσα στην κύρια πλατεία, το οποίο αποτελεί το μοναδικό χώρο συνάθροισης και επικοινωνίας των λιγοστών πλέον κατοίκων. Ένα νεότερο κτίσμα αλλά καθοριστικής σημασίας είναι το γραφείο του κοινοτάρχη, το οποίο είναι σημείο αναφοράς για τους επισκέπτες της Βάβλας. Λίγο πιο πάνω από το καφενείο του χωριού βρίσκεται το μουσείο που είναι αφιερωμένο στον αγωνιστή της ΕΟΚΑ, Μιχαλάκη Παρίδη. Το συγκεκριμένο κτίριο στέγαζε την οικία του εκάστοτε δασκάλου. Επιπλέον, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αποτελούν οι πέτρινες βρύσες του χωριού που βρίσκονται σε σημαντικά σημεία μέσα στον πυρήνα.

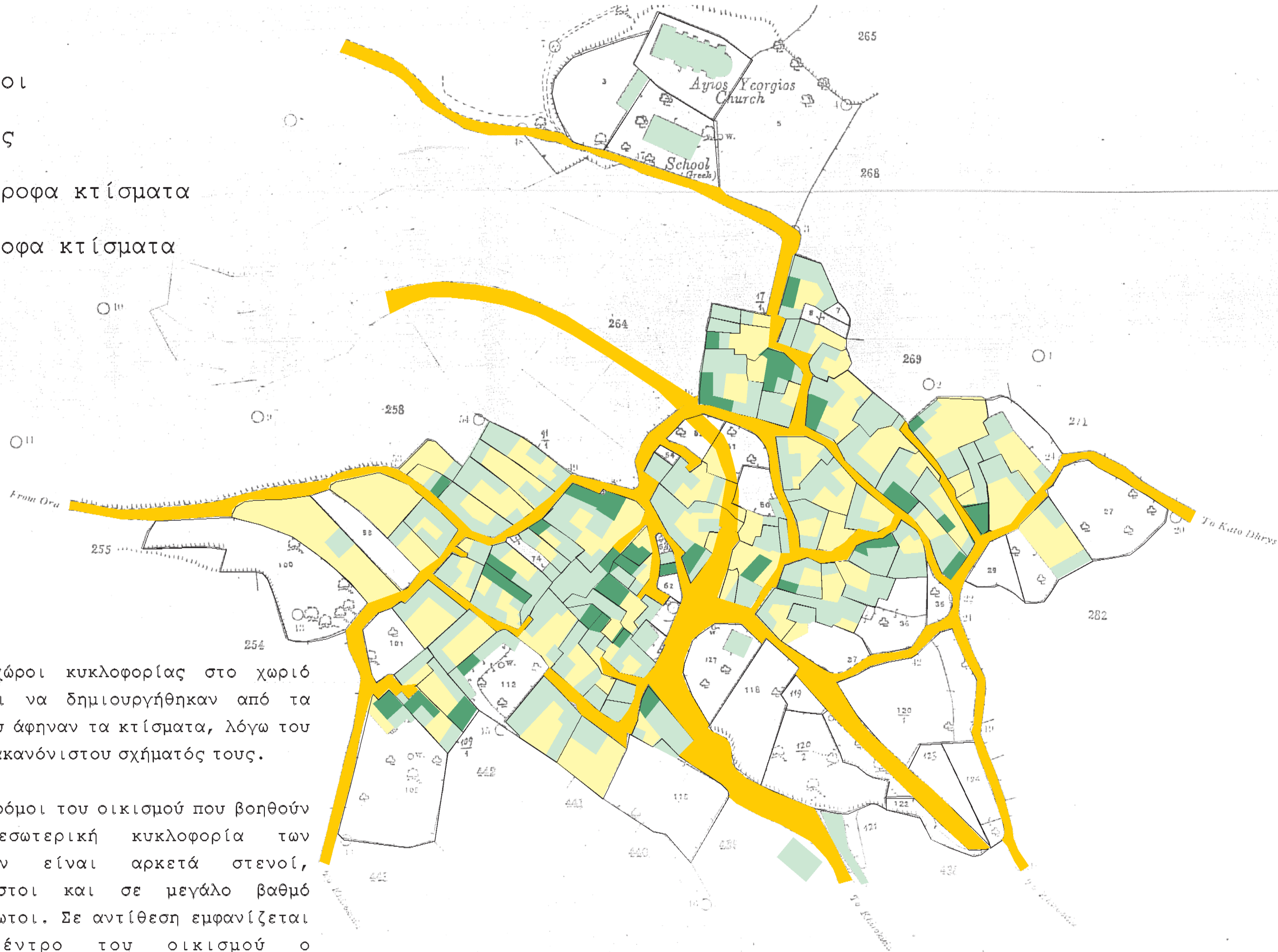

Στο χωριό παρατηρούνται αρκετά πλατώματα στο κέντρο κυρίως του οικισμού. Εξάιρεση αποτελεί το πλάτωμα όπου βρίσκεται η εκκλησία, στα όρια του χωριού.

Τα περισσότερα πλατώματα του οικισμού δημιουργούνται από κάποιες διαπλατύνσεις δρόμων. Το πλάτωμα στο οποίο βρίσκεται το γραφείο του κοινοτάρχη δημιουργήθηκε μεταγενέστερα από κατεδαφίσεις κτισμάτων που προέκυψαν από τη δημιουργία του νέου κύριου δρόμου που διαπερνά το χωριό. Το πλάτωμα αυτό ενισχύει τη διαφοροποίηση των δύο γειτονιών. Όσον αφορά το πλάτωμα της εκκλησίας, η ύπαρξή του συντέλεσε στο να χωροθετηθεί η εκκλησία στο σημείο αυτό.

κύρια πλατώματα

- δρόμοι
- αυλές
- μονόροφα κτίσματα
- διώροφα κτίσματα

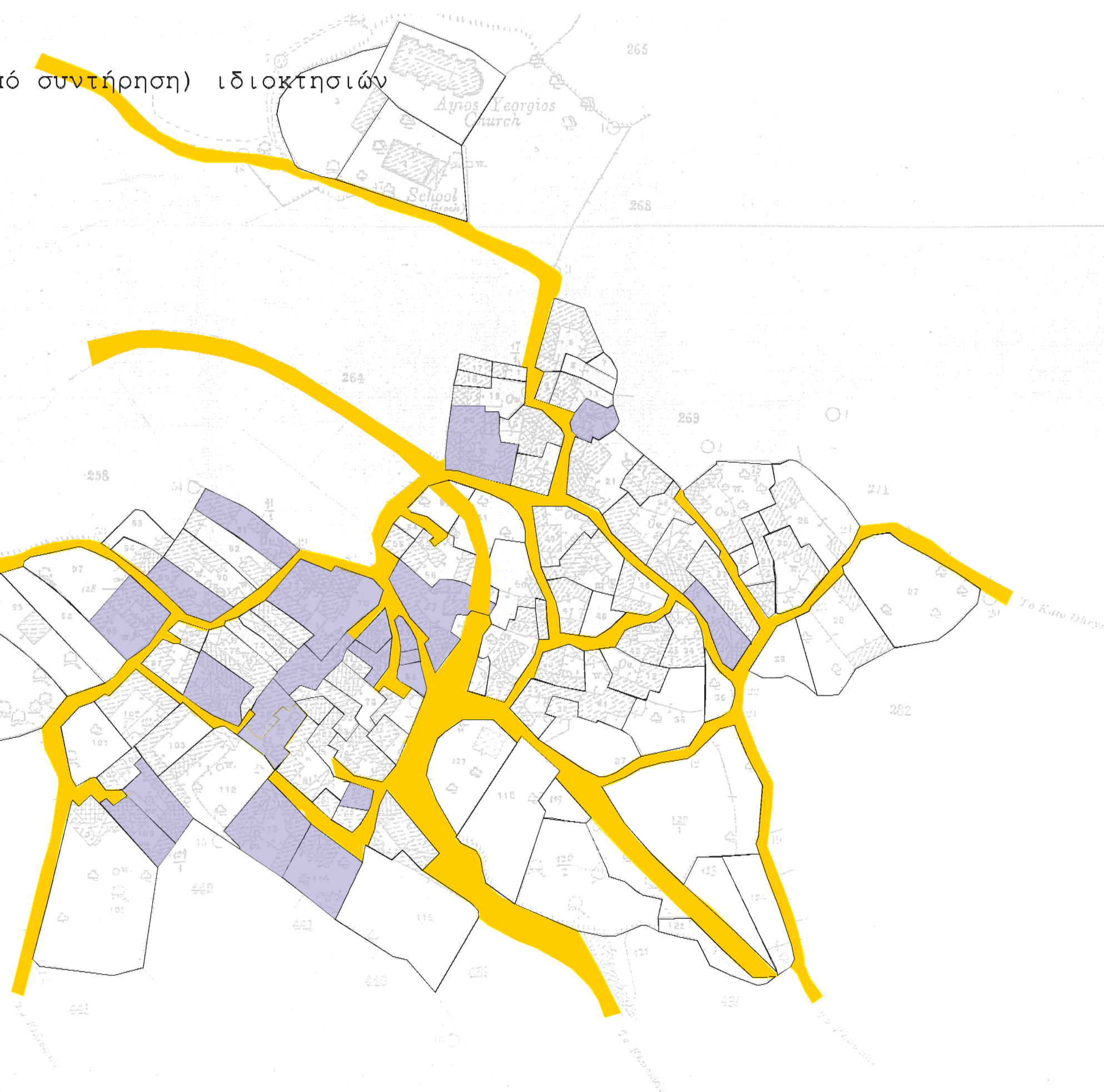
Οι χώροι κυκλοφορίας στο χωριό φαίνεται να δημιουργήθηκαν από τα κενά που άφηναν τα κτίσματα, λόγω του έντονα ακανόνιστου σχήματός τους.

Οι δρόμοι του οικισμού που βοηθούν στην εσωτερική κυκλοφορία των κατοίκων είναι αρκετά στενοί, ακανόνιστοι και σε μεγάλο βαθμό λιθόστρωτοι. Σε αντίθεση εμφανίζεται στο κέντρο του οικισμού ο ασφαλτωμένος παρακαμπτήριος δρόμος, με μεγάλο πλάτος που εντείνει το χωρισμό του οικισμού σε δύο γειτονιές.

διάγραμμα συντηρημένων (ή υπό συντήρηση) ιδιοκτησιών (με σχεδιασμό)

Με την πάροδο του χρόνου ο οικισμός της Βάβλας έχει υποστεί αλλοιώσεις, είτε λόγω της φθοράς από το χρόνο, είτε λόγω ανθρώπινων επεμβάσεων. Παρόλα αυτά γίνεται μεγάλη προσπάθεια από την κοινότητα και τους ιδιοκτήτες για να αποκατασταθούν οι οικίες με τις σωστές αρχές, έτσι ώστε να μην αλλοιωθεί ο γραφικός χαρακτήρας του χωρίου.

Στον οικισμό παρατηρήθηκε μεγάλο ενδιαφέρον προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο δεν παύουν να γίνονται και επεμβάσεις «έκτακτης ανάγκης» σε οικίες όπου οι κάτοικοι μένουν μόνιμα, ή δεν έχουν την ευκαιρία να προβούν σε σωστό σχεδιασμό με αρχιτέκτονα. Τέτοιες επεμβάσεις γίνονται συνήθως από τσιμεντοεπιχρίσματα, μπετόν και τούβλα, αρμολογήματα με τσιμεντοκονιάματα καθώς και κλείσιμο καμάρων για να καλύψουν νέες ανάγκες της οικογένειας, με αποτέλεσμα να αλλοιώνεται σημαντικά η αισθητική και μορφολογική εικόνα του οικισμού.

αρμολόγημα από
τσιμεντοκονίαμα

επίχρισμα πέτρινης
τοιχοποιίας
από τσιμεντοκονίαμα

αντικατάσταση πλινθариού
από μπετόν και τούβλο

αρμολόγημα από
ασβεστοκονίαμα

κάλυψη οικιών από τσίγκο

προσθήκη χώρου από
τσιμεντομπλόκ

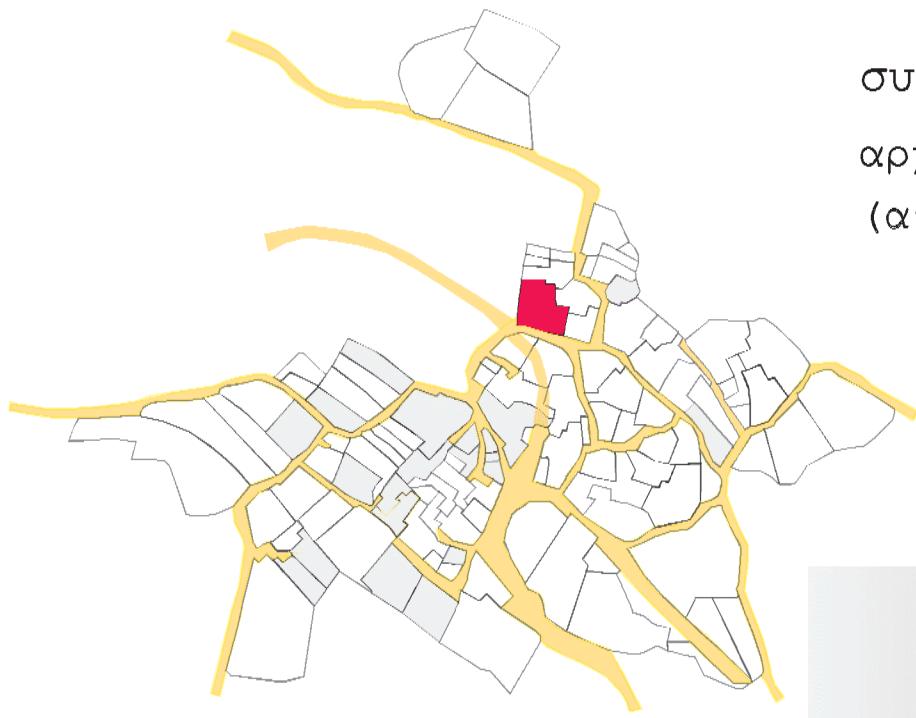
κλείσιμο της καμάρας

Στον οικισμό εμφανίζονται τρία νέα κτίσματα σε σημεία όπου υπήρξαν κατεδαφίσεις και μόνο στην κάτω γειτονιά. Γίνεται μια προσπάθεια μιμητισμού παραδοσιακών στοιχείων του οικισμού, ωστόσο τα κτίσματα αυτά ξεχωρίζουν μέσα στο σύνολο.

νέα κτίσματα

συντηρημένη οικία
 αρχιτέκτονες: φλώρης παναγίδης
 (α' κρατικό βραβείο αρχιτεκτονικής)

ΠΡΙΝ

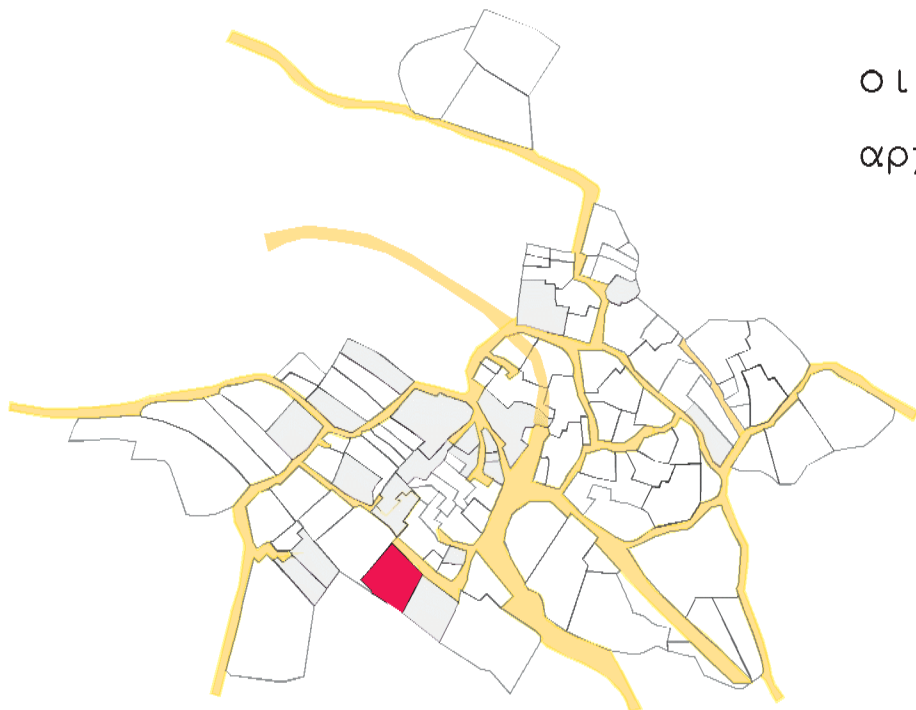

Στη Βάβλα έχουν γίνει διάφορες αξιόλογες αποκαταστάσεις, μια από τις οποίες είναι η αποκατάσταση που έγινε από τον αρχιτέκτονα Φλώρη Παναγίδα (Α' Κρατικό Βραβείο Αρχιτεκτονικής 2007). Επίσης αποκαταστάσεις βρίσκονται τώρα σε εξέλιξη, όπως η οικία που χωροθετείται νοτιοδυτικά του οικισμού, όπου ο σχεδιασμός έγινε από τον αρχιτέκτονα Νέαρχο Κληρίδη.

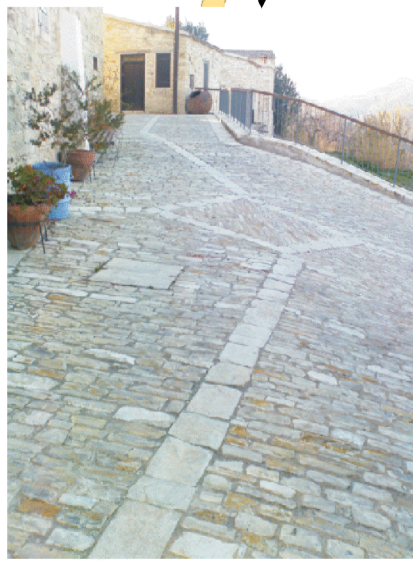
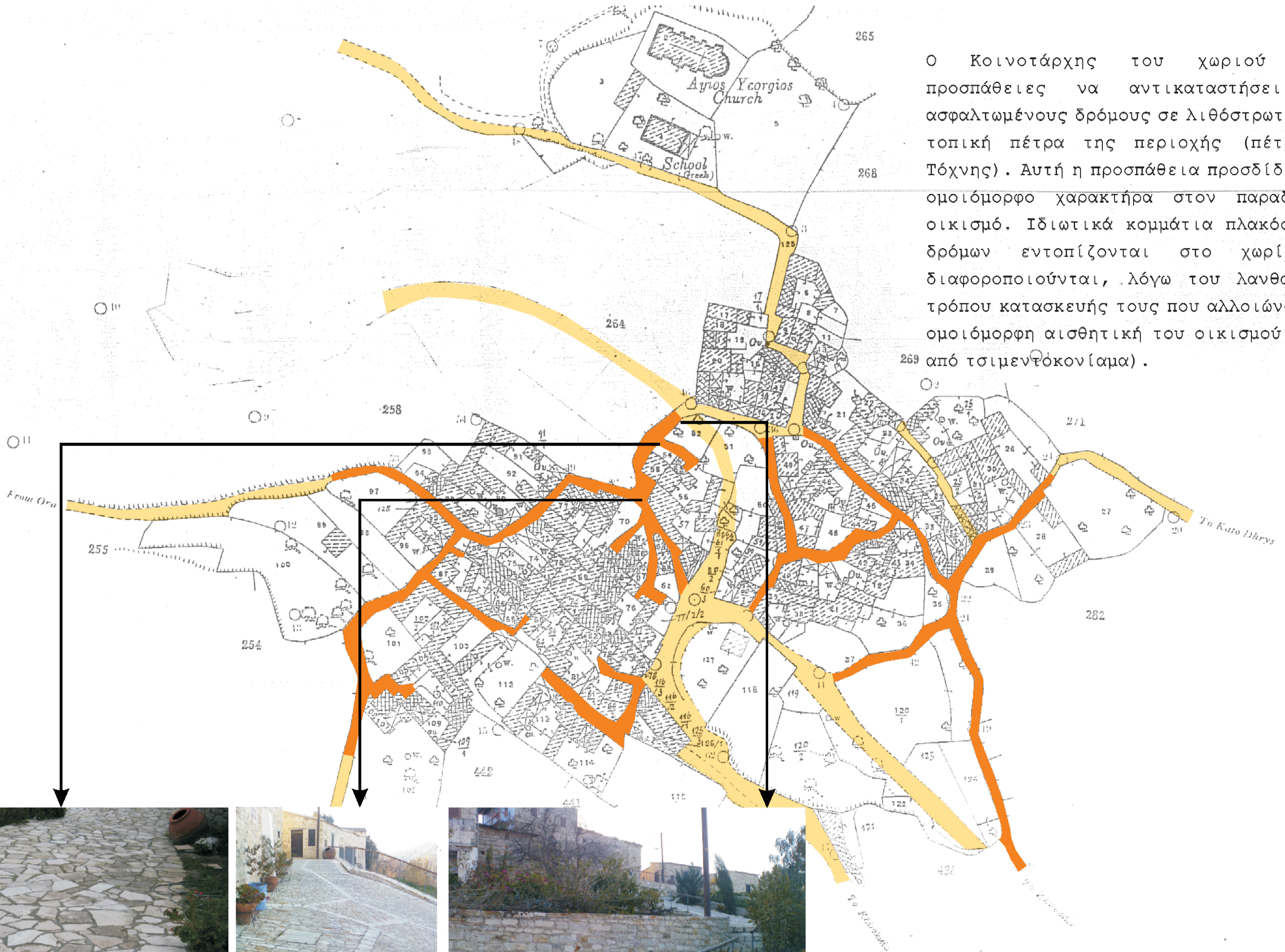

συντήρηση/αποκατάσταση ιδιοκτησιών

οικία υπό συντήρηση
αρχιτέκτονας: νέαρχος κληρίδης

Ο Κοινοτάρχης του χωριού κάνει προσπάθειες να αντικαταστήσει τους ασφαλτωμένους δρόμους σε λιθόστρωτους από τοπική πέτρα της περιοχής (πέτρα της Τόχνης). Αυτή η προσπάθεια προσδίδει έναν ομοιόμορφο χαρακτήρα στον παραδοσιακό οικισμό. Ιδιωτικά κομμάτια πλακόστρωτων δρόμων εντοπίζονται στο χωριό και διαφοροποιούνται, λόγω του λανθασμένου τρόπου κατασκευής τους που αλλοιώνουν την ομοιόμορφη αισθητική του οικισμού (αρμοί από τσιμεντόκονιμα).

Λιθόστρωτοι δρόμοι

γ. τα κτίσματα

Στον οικισμό, αν και μικρού μεγέθους, παρατηρούνται αρκετά διαφορετικά είδη τύπων. Γενικά οι διαφορές είναι πιο έντονες μεταξύ του παλαιότερου και νεότερου πυρήνα. Κύριος άξονας για το διαχωρισμό των τυπολογιών υπήρξε η είσοδος από το δρόμο στην ιδιοκτησία. Η είσοδος μπορεί να γίνεται κατευθείαν από το δρόμο σε κτίσμα, από το δρόμο μέσω μαντρότοιχου στην αυλή, ή μέσω ηλιακού (πόρτιο) σε αυλή ή κτίσμα. Οι διαφορετικές αυτές τυπολογίες συνήθως σχετίζονται με την χωροθέτηση της ιδιοκτησίας σε τεμάχιο και το μέγεθός της.

α. είσοδος (από το δρόμο) σε κλειστό χώρο

 μονόχωρο κτίσμα (μακρυνάρι)

 δίχωρο

 σύμπλεγμα με πίσω αυλή

β. είσοδος (από το δρόμο) σε αυλή

 μακρυνάρι στο πίσω μέρος

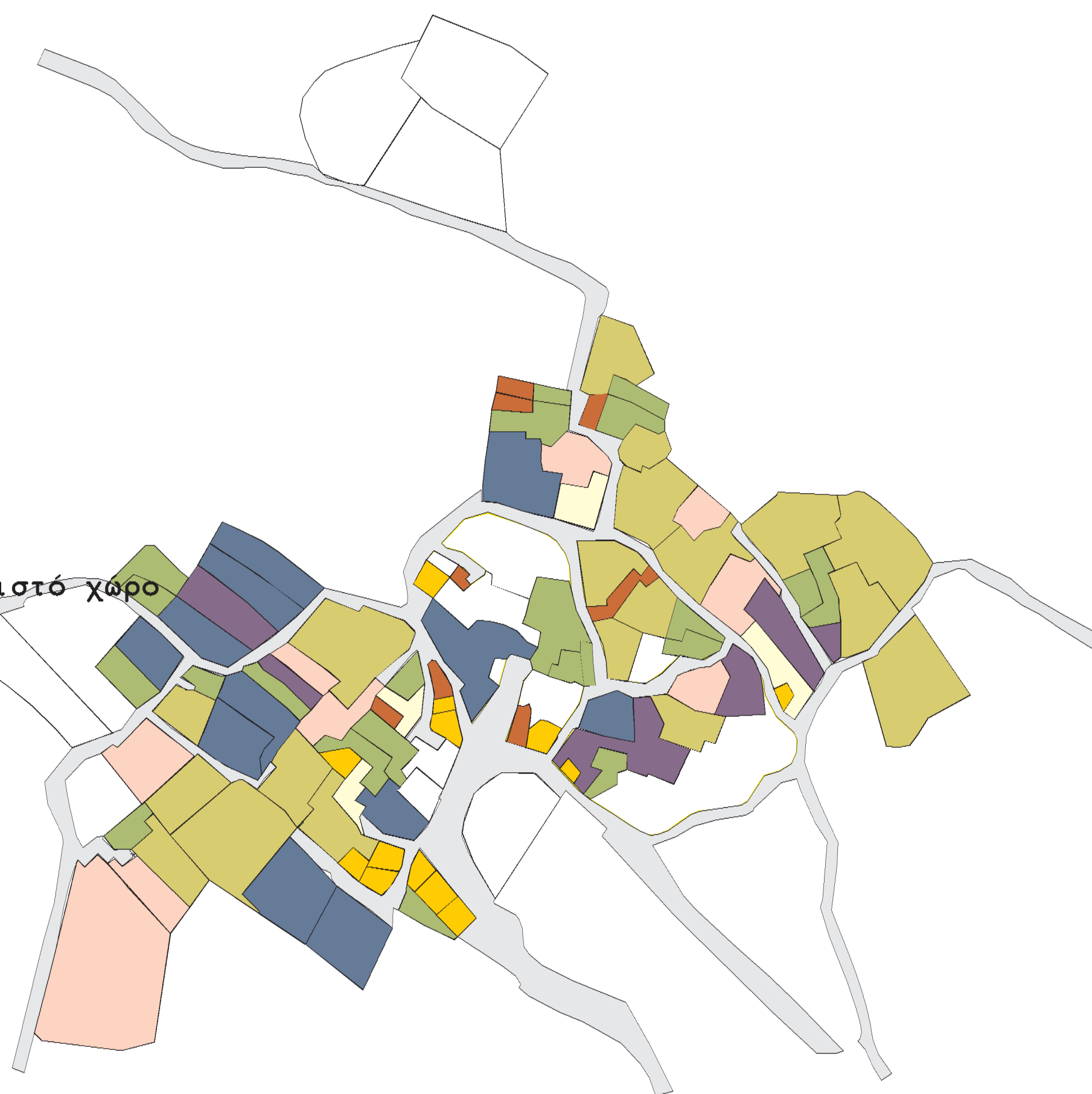
 σύμπλεγμα γύρω από αυλή

 σύμπλεγμα με ηλιακό (προς ανατολή)

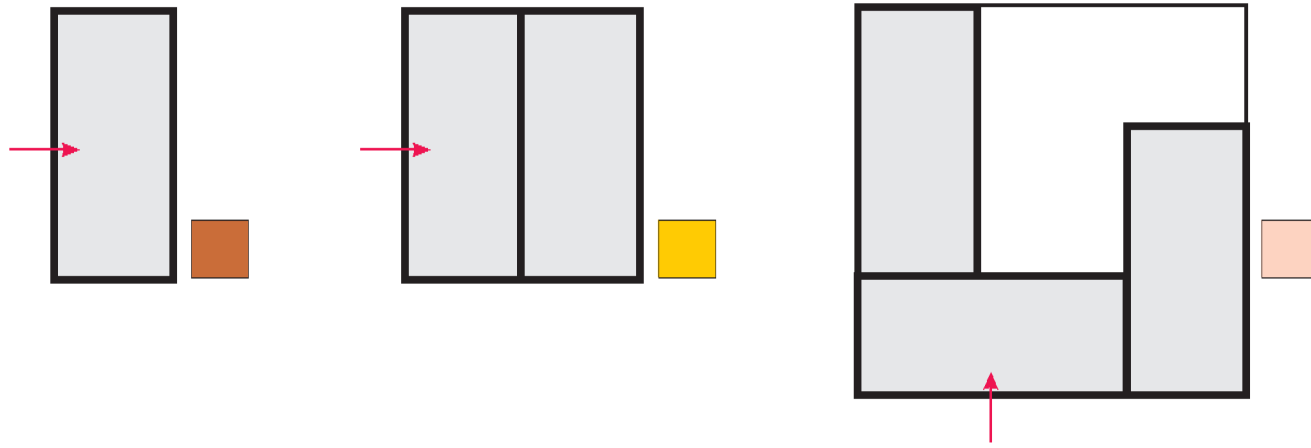
γ. είσοδος (από το δρόμο) μέσω ηλιακού

 με κτίρια σε σχέση με τον ηλιακό

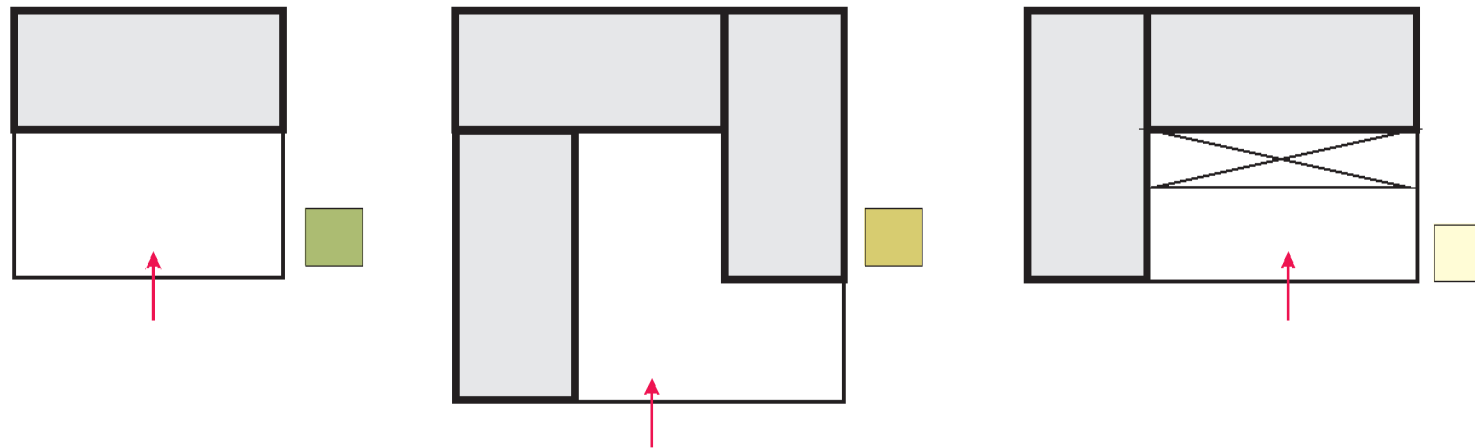
 με κτίρια στο πίσω μέρος

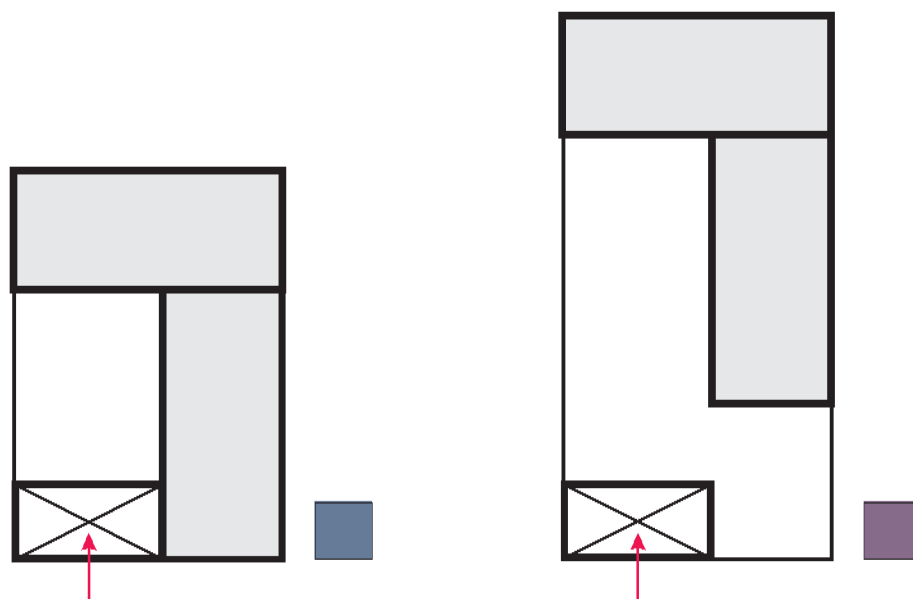
α. είσοδος από δρόμο σε κλειστό χώρο

β. είσοδος από δρόμο σε αυλή

γ. είσοδος από δρόμο σε ηλιακό (πόρτιο)

Είσοδος από το δρόμο σε κτίσμα

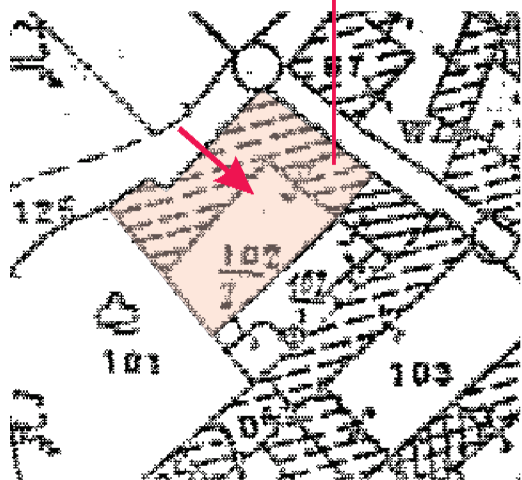
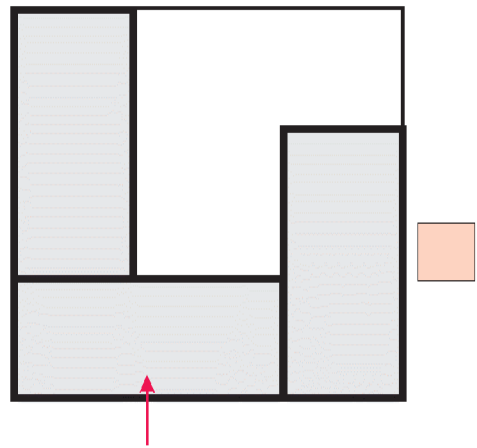
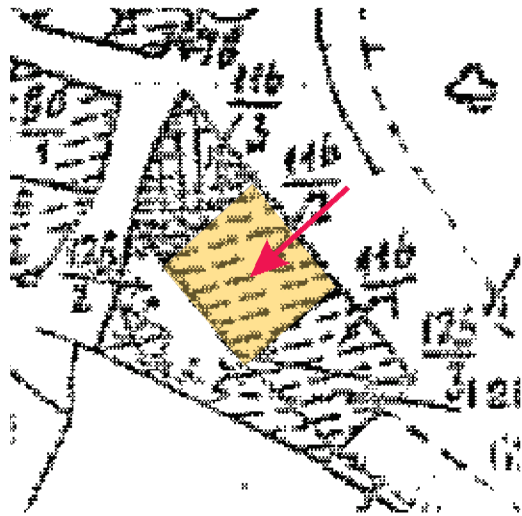
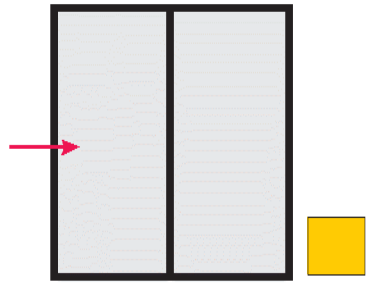
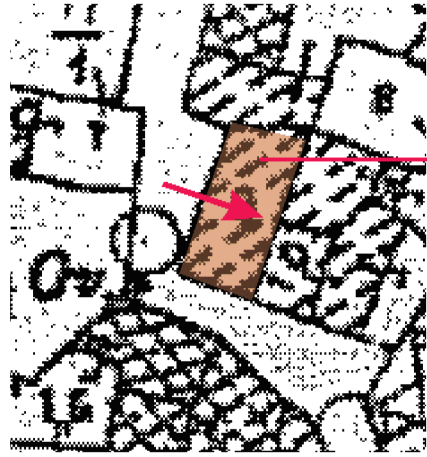
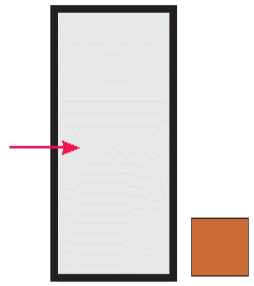
Η συγκεκριμένη τυπολογία συναντάται κυρίως στα απλούστερα κτίρια. Η ιδιοκτησία μπορεί να αποτελείται απλά από ένα κτίριο, μακρυνάρι ή δίκηωρο. Το μακρυνάρι συνήθως σχετίζεται με το μήκος των βολιτζιών που δεν ξεπερνά τα 3μ. όσο και το μέγιστο πλάτος του. Συναντώνται τόσο πλατυμέτωπα, όσο και στενομέτωπα μακρυνάρια. Σε περίπτωση που απαιτείται μεγαλύτερος χώρος, δημιουργείται το δίκηωρο με την ένωση δύο μακρυναριών, με τη βοήθεια είτε ξύλινης νευκάς και υποστυλώματος, ή καμάρας στο μέσο. Μια τρίτη τυπολογία στην κατηγορία αυτή αποτελεί ο συνδυασμός μακρυναριών ή μακρυναριού και διχώρου, με την είσοδο σε ένα από τα μακρυνάρια και με αυλή στο πίσω μέρος.

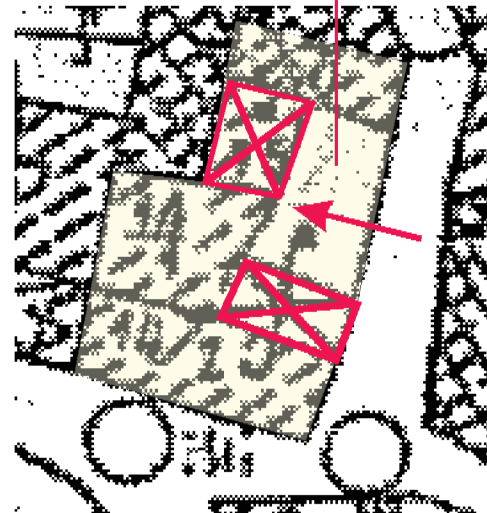
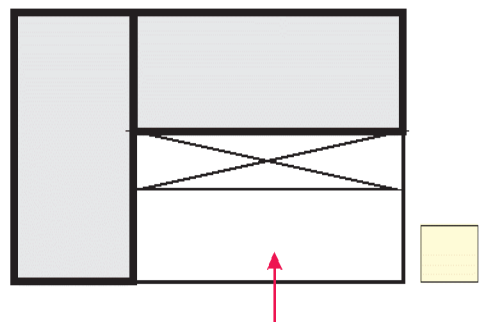
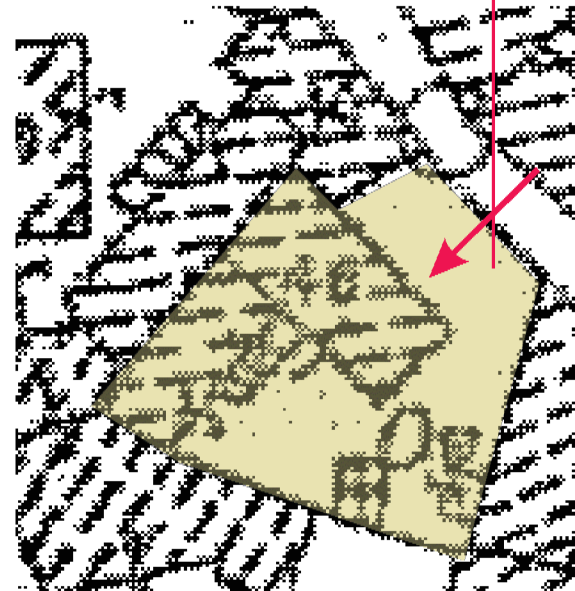
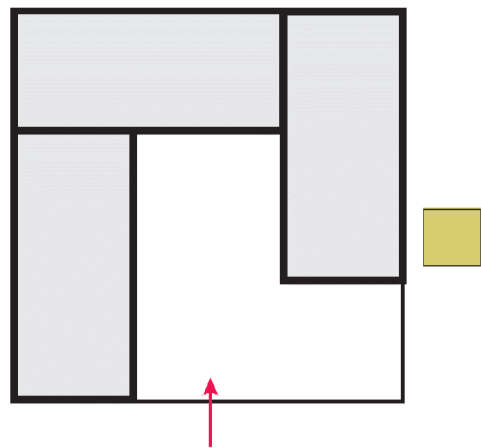
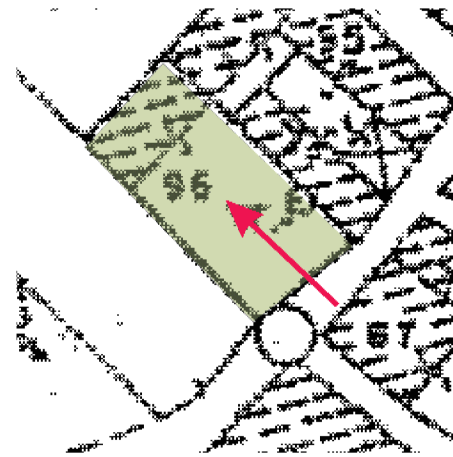
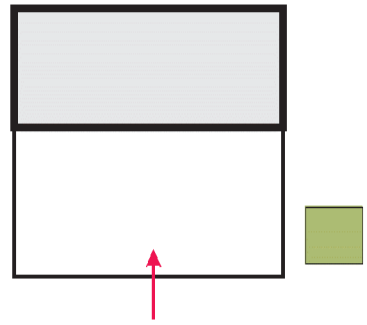
Είσοδος από το δρόμο σε αυλή

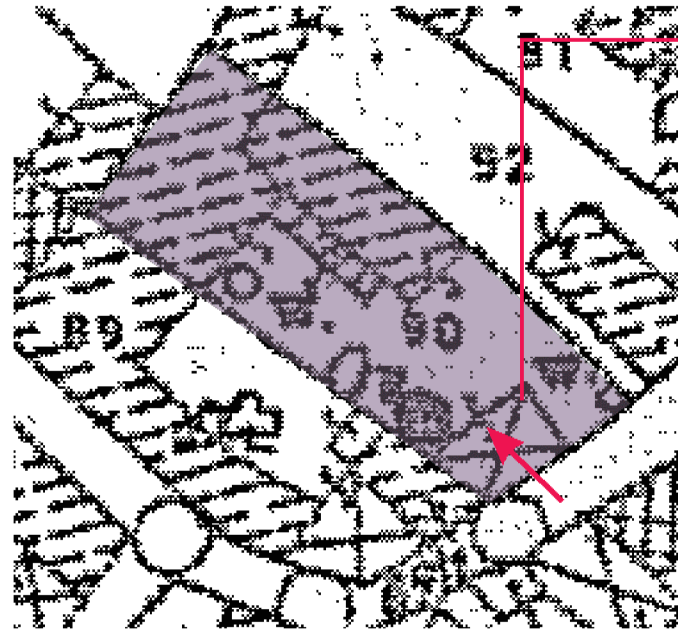
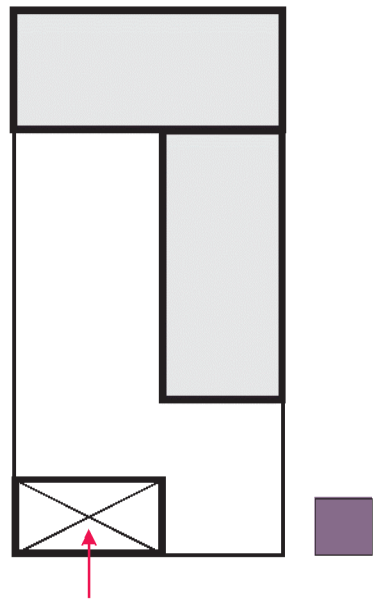
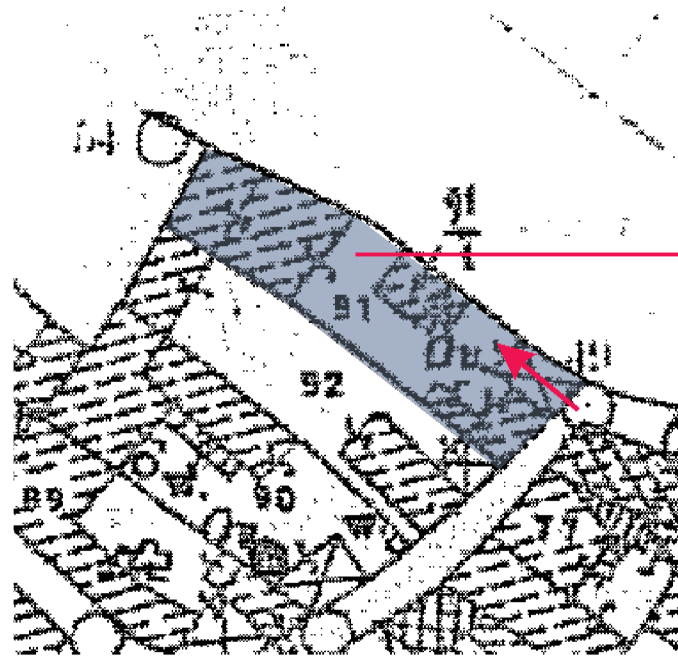
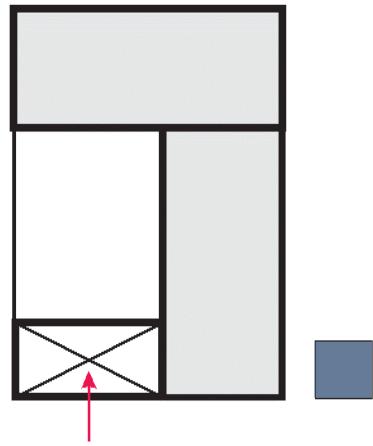
Ο τύπος αυτός αποτελεί ίσως τη συνηθέστερη μορφή τυπολογίας, όχι μόνο στο συγκεκριμένο οικισμό, αλλά σχεδόν σε όλη την κυπριακή αγροτική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Υπάρχουν αρκετές παραλλαγές, καθώς και αρκετές διακυμάνσεις ως προς το μέγεθος των ιδιοκτησιών που ακολουθούν τον τύπο αυτό. Κάποιες από τις κύριες παραλλαγές είναι το απλό κτίσμα, μακρυνάρι ή δίκηωρο, στο πίσω μέρος της ιδιοκτησίας, είτε ένα σύμπλεγμα από κτίσματα, μακρυνάρια με δίκηωρο, τα οποία περικλείουν την αυλή από την οποία γίνεται η είσοδος αλλά και η εσωτερική κυκλοφορία. Μια τρίτη παραλλαγή εμπερικλείει τον ηλιακό, ο οποίος συνήθως, αν υπάρχει η δυνατότητα, είναι στραμμένος προς την ανατολή.

Είσοδος από το δρόμο σε ηλιακό (πόρτιο)

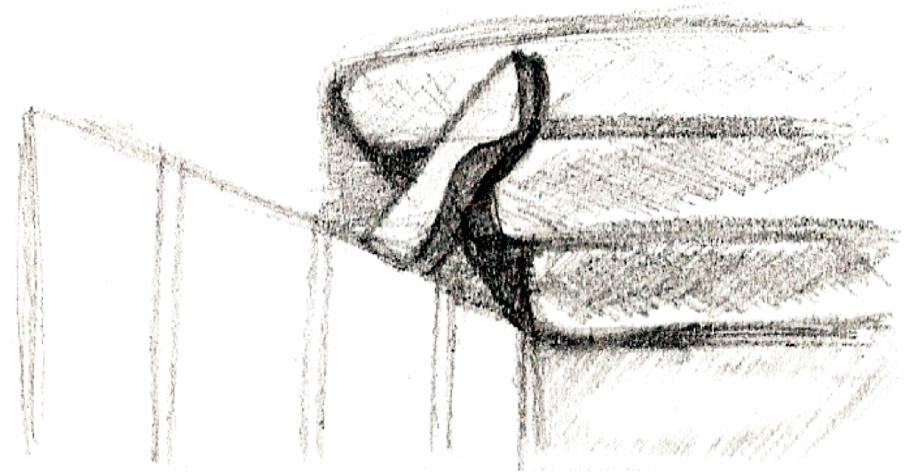
Ένας άλλος συνηθής τύπος στον οικισμό, ιδιαίτερα στα κτίσματα του δυτικού μέρους, βρίσκει την είσοδο στην ιδιοκτησία να γίνεται μέσω του πόρτιου, ενός μικρού ηλιακού ο οποίος οδηγεί είτε στην αυλή, είτε σε κάποιο κτίσμα προσκείμενο του ηλιακού. Σε μερικές περιπτώσεις ο ηλιακός μπορεί να οδηγεί όχι μόνο σε διπλανό κτίσμα, αλλά και σε δεύτερο ηλιακό που έχει μεγαλύτερη σχέση με την αυλή και που συνήθως είναι στραμμένος στην ανατολή.

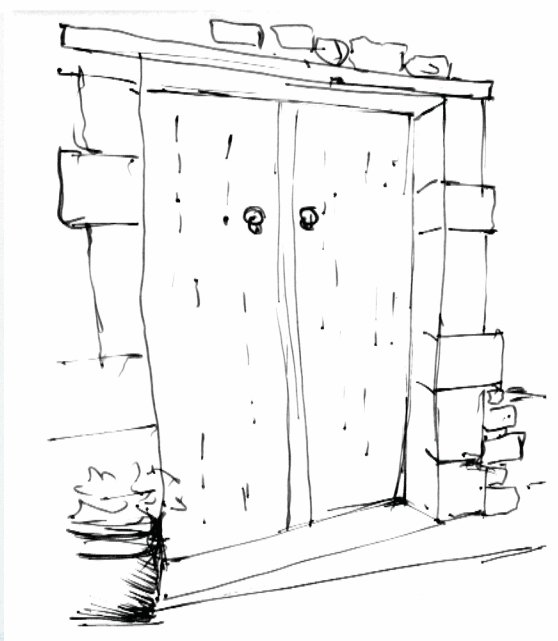
θύρες (ξωπόρτια)

μηχανισμός πόρτας (μαντάλι)

νταμπλαδωτές

συντηρημένη με προσθήκη σιδεριάς

σανιδωτές - συνηθης τύπος

μορφολογία - ανοίγματα

παράθυρα

Στο χωριό παρατηρούνται ποικίλες μορφές και διαστάσεις θυρών. Πιο συνηθισμένες εμφανίζονται οι σανιδωτές πόρτες με ζυγούς στις εσωτερικές πλευρές τους. Σπανιότερα συναντιούνται και οι νταμπλαδωτές θύρες με διάφορες διαστάσεις νταπλάδων. Στις πλείστες περιπτώσεις το κλείσιμο της πόρτας επιτυγχάνεται με την αμπάρα, ένα ξύλινο μαντάλι. Μερικές από τις εξώπορτες έχουν τοξωτό υπέρθυρο, ενώ άλλες πλαισιώνονται από πελεκητές πέτρες της γύρω περιοχής. Πάνω από τις εξώπορτες τις περισσότερες φορές τοποθετείται μια πλάκα, με ρηχό ανάγλυφο όπου παρουσιάζει είτε ένα σταυρό, είτε μια μορφή σαν φυλακτό του σπιτιού που συνοδεύονται από την ημερομηνία κατασκευής του εκάστοτε κτίσματος.

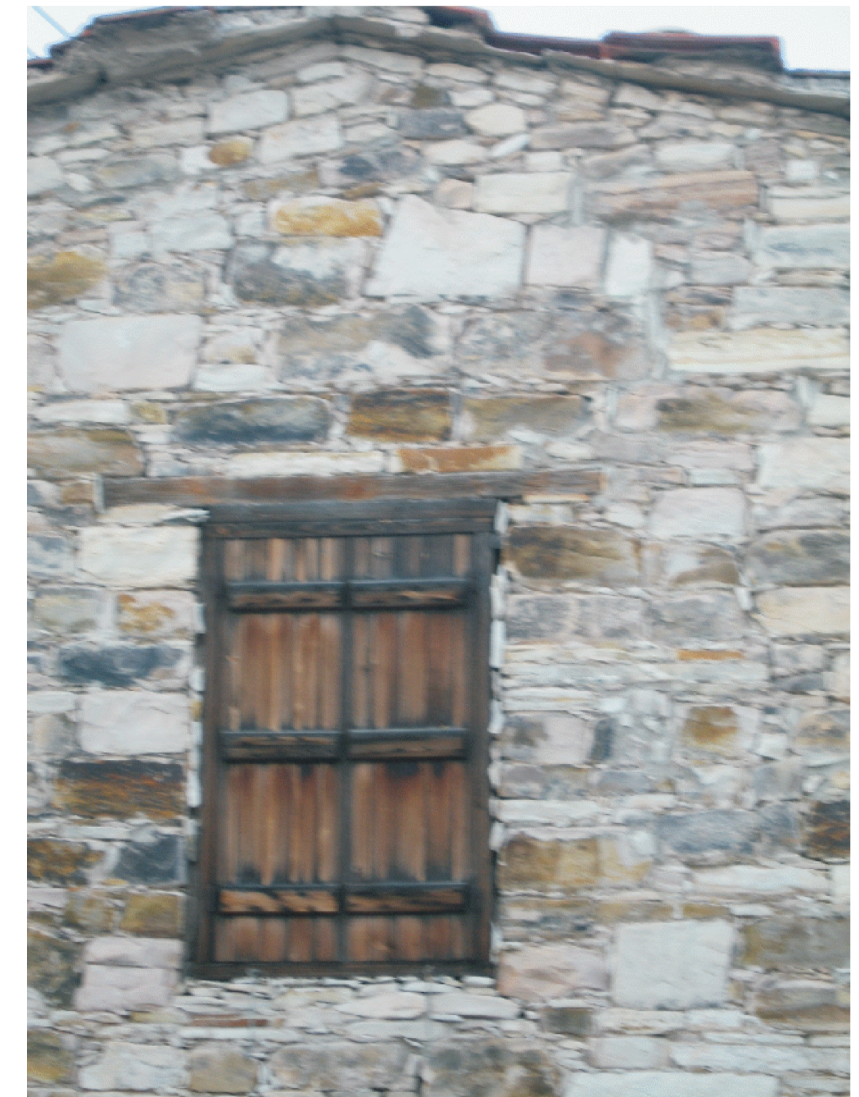
Παράλληλα με τους διάφορους τύπους θυρών παρατηρείται και μια ποικιλία από παράθυρα. Στις περισσότερες οικίες τα παράθυρα είναι ορθογωνικά με ξύλινο ανώφλι. Τα πλείστα από αυτά είναι σανιδωτά, ενώ πιο σπάνια εμφανίζονται τα παρμακωτά.

παρμακωτό

σανιδωτά

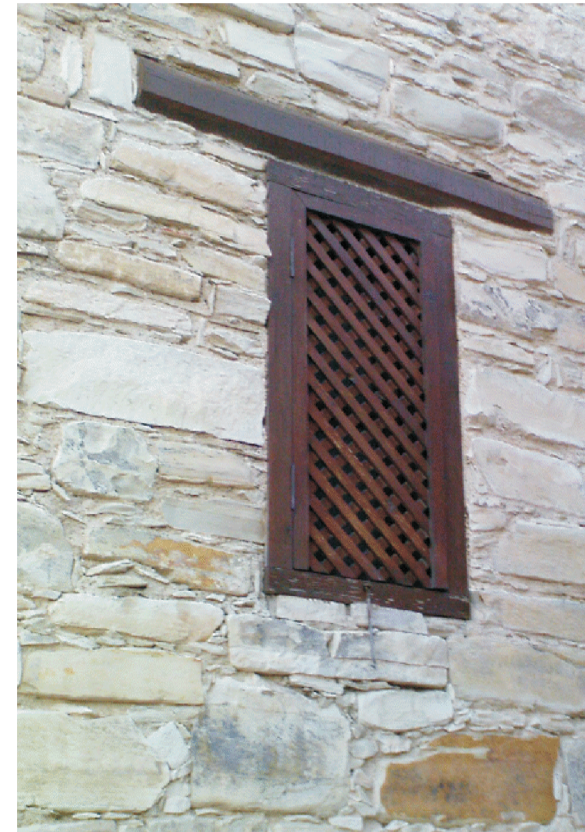
μορφολογία - ανοίγματα

αρσέρες

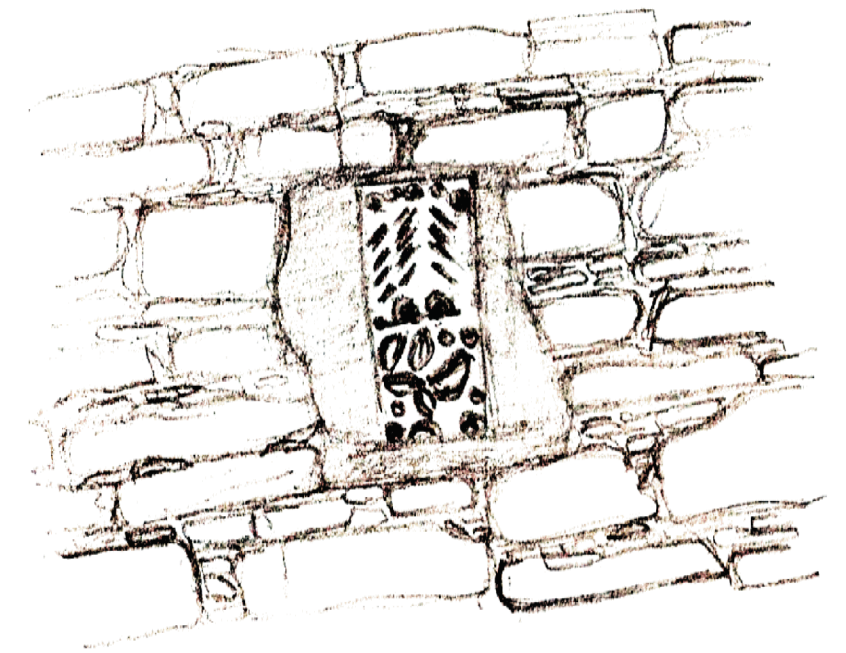
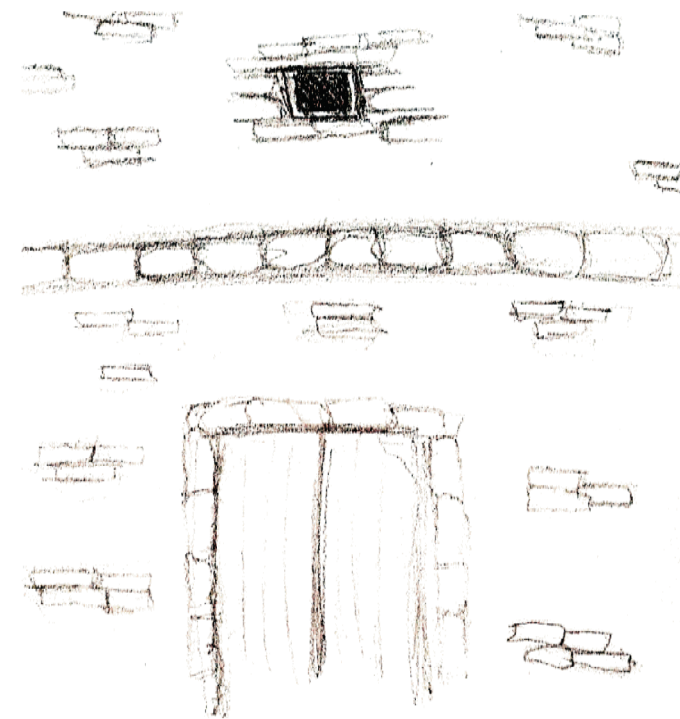
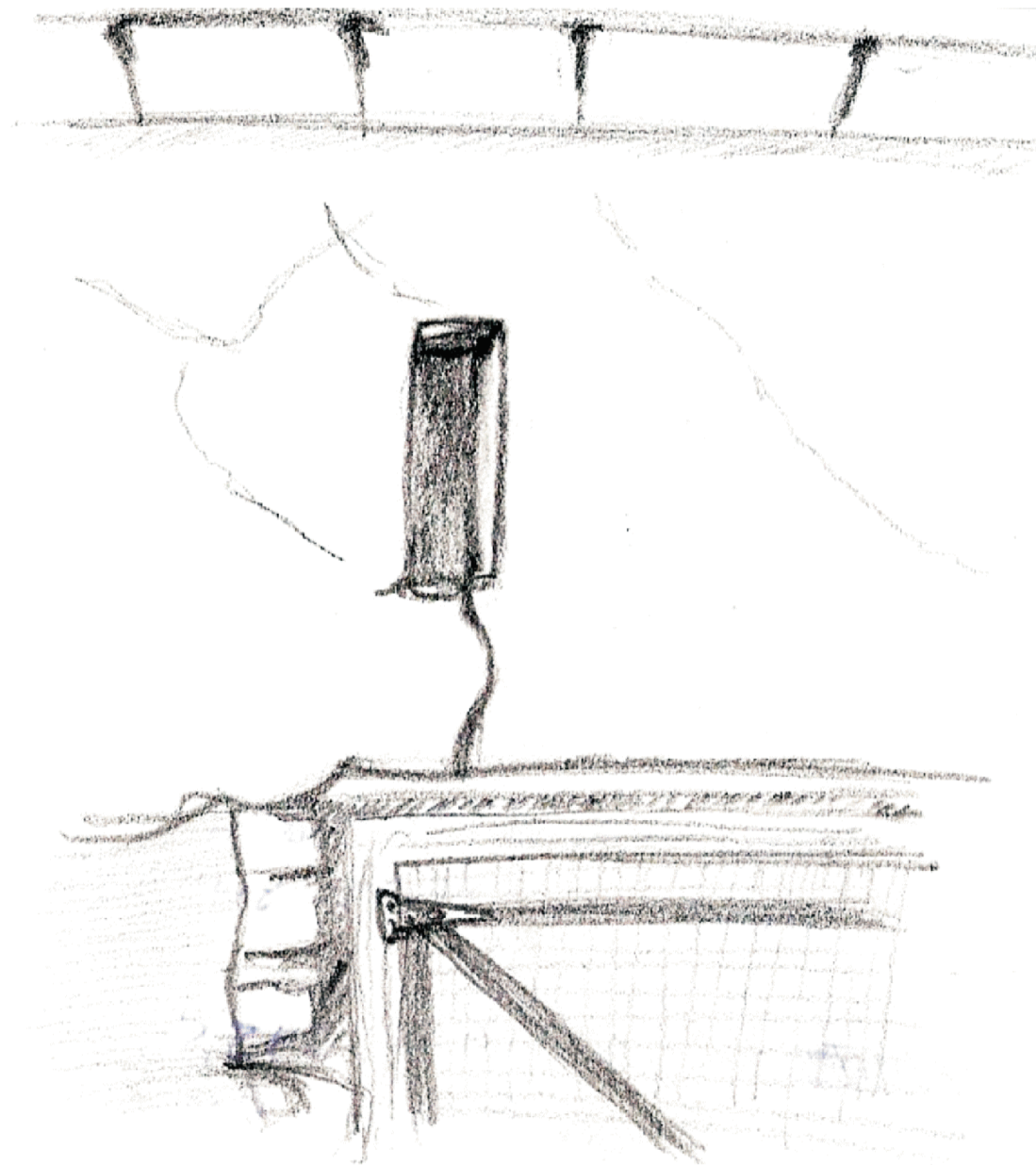
Σημαντικά μορφολογικά στοιχεία των παραδοσιακών οικιών της Βάβλας αποτελούν οι αρσέρες, μικρά στενά ανοίγματα για αερισμό του εσωτερικού. Στο χωριό υπάρχουν οι απλές με ορθογωνικό ή τετραγωνικό σχήμα και σπανιότερα οι αρσέρες αποκτούν διακόσμηση.

απλές

με διακόσμηση

σε δίσχωρο

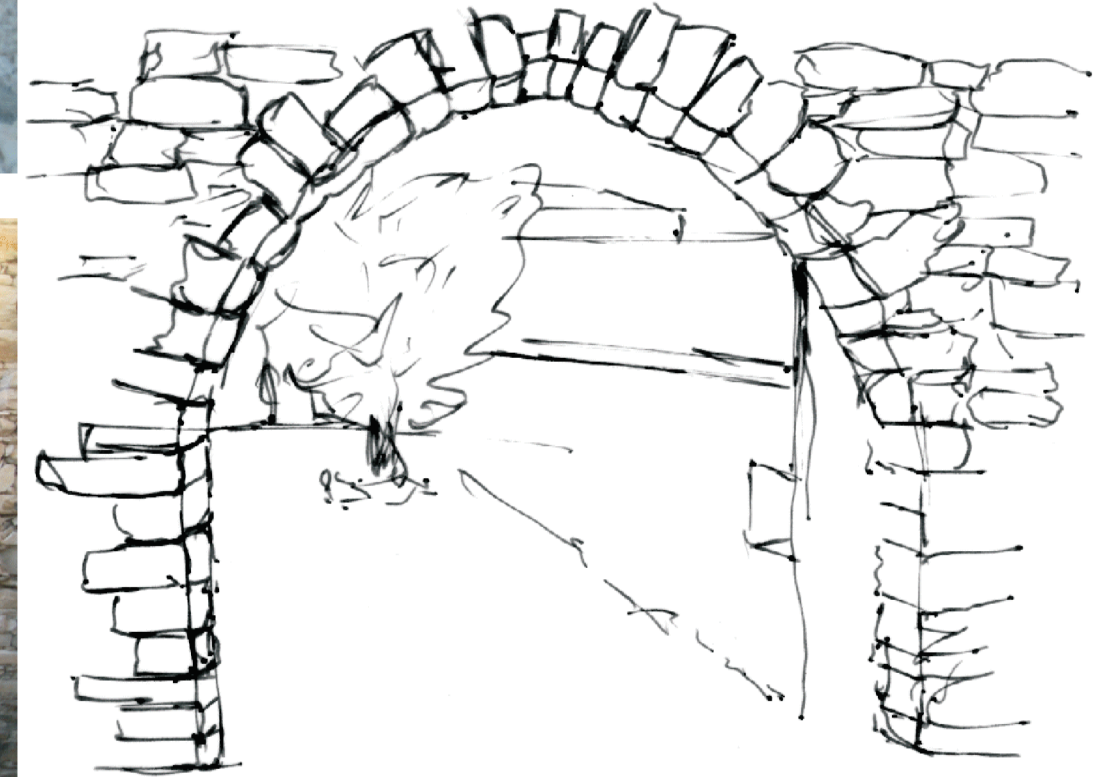
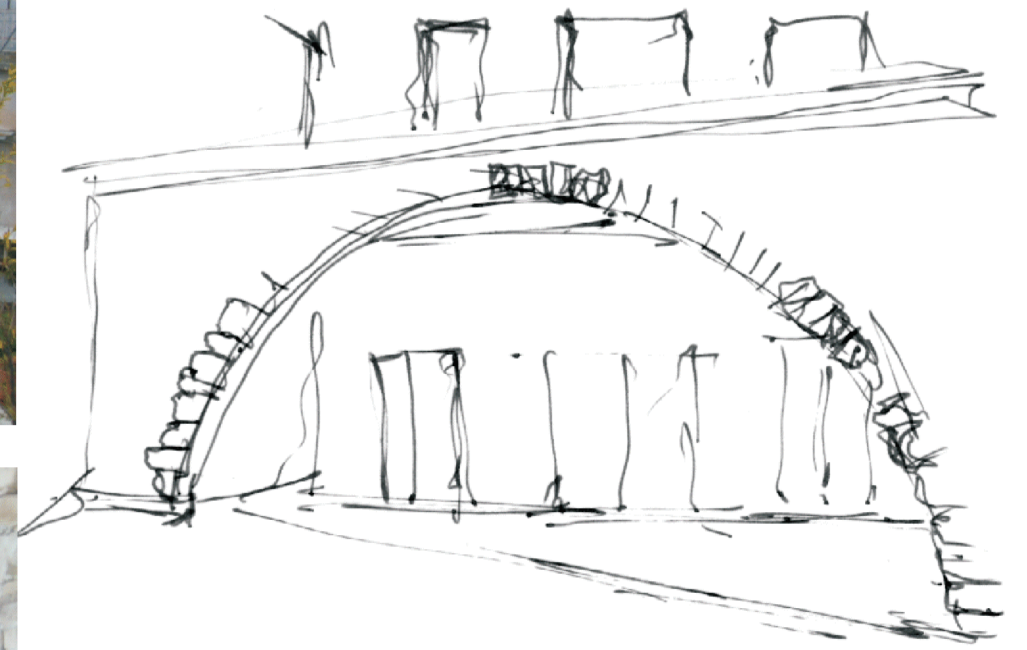
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική παρουσιάζουν τα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία, όπως οι καμάρες, οι εξώστες, τα κροδάματα, οι απολήξεις στεγών, καθώς και η σκάλα στο εσωτερικό της αυλής και ο φούρνος. Μεμονωμένα στοιχεία όπως ο ελιόμυλος και ιδιωτικοί αλευρόμυλοι βρίσκονται σε μερικά αρχοντικά.

Σχεδόν σε όλα τα κτίσματα στον οικισμό γίνεται χρήση καμάρων. Οι καμάρες που εντοπίζονται είναι οξυκόρυφες (διμούρελες) από την ίδια πέτρα της τοιχοποιίας, όπου σε ελάχιστες περιπτώσεις, όταν είναι στο εσωτερικό φτιάχνονται από πελεκητή πέτρα με χαράξεις στη γένεση.

Υπάρχουν μεμονωμένες περιπτώσεις χρήσης ημικυκλικών καμάρων (μονομούρελες), που συνήθως εντοπίζονται στο εσωτερικό των κατοικιών.

σε ηλιακό

μορφολογία - καμάρες

Οι εξώστες που υπάρχουν δεν είναι πάρα πολλοί σε αριθμό και χρησίμευαν για επικοινωνία με το εξωτερικό περιβάλλον. Τοποθετούνται κατά κύριο λόγο στην όψη προς το δρόμο. Όσοι εξώστες εντοπίζονται είναι αστέγαστοι και υπάρχουν μόνο τα ξύλινα στοιχεία (κάγκελο), που χρησιμεύαν για την προστασία.

Ένα άλλο στοιχείο που παρουσιάζει ιδιαίτερο μορφολογικό ενδιαφέρον είναι τα κροδώματα και οι απολήξεις στεγών. Παρά το μεγάλο ενδιαφέρον που υπάρχει στον οικισμό για συντήρηση των κατοικιών εντοπίζεται και η ύπαρξη αυθεντικών κροδωμάτων. Οι απολήξεις των στεγών κατασκευάζονταν με δυο τρόπους, είτε με τοπικές πέτρινες πλάκες όπου στο πάνω μέρος τοποθετούνταν χολετρωτά κεραμίδια, είτε με τα βολίτζια που προέβλεχαν από την τοιχοποιία.

εξωστρεφή - ανοικτά προς το δρόμο

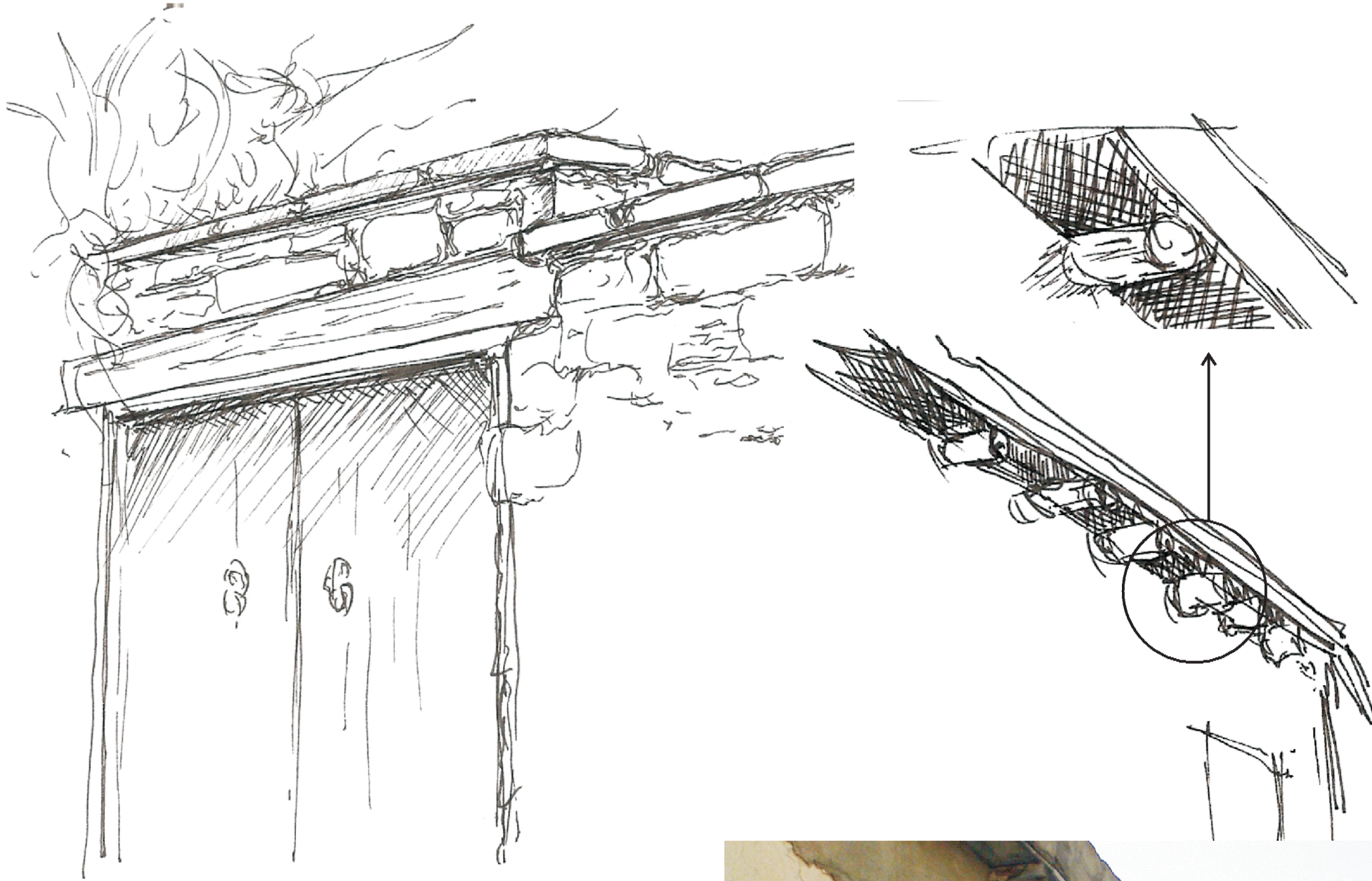
αυθεντικά

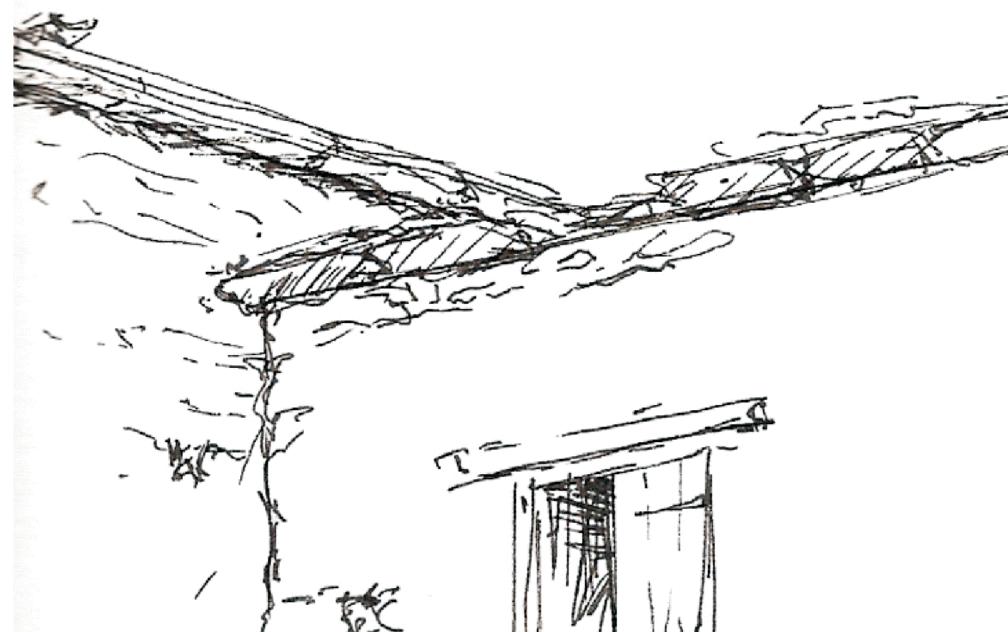
συντηρημένα

μορφολογία - εξώστες

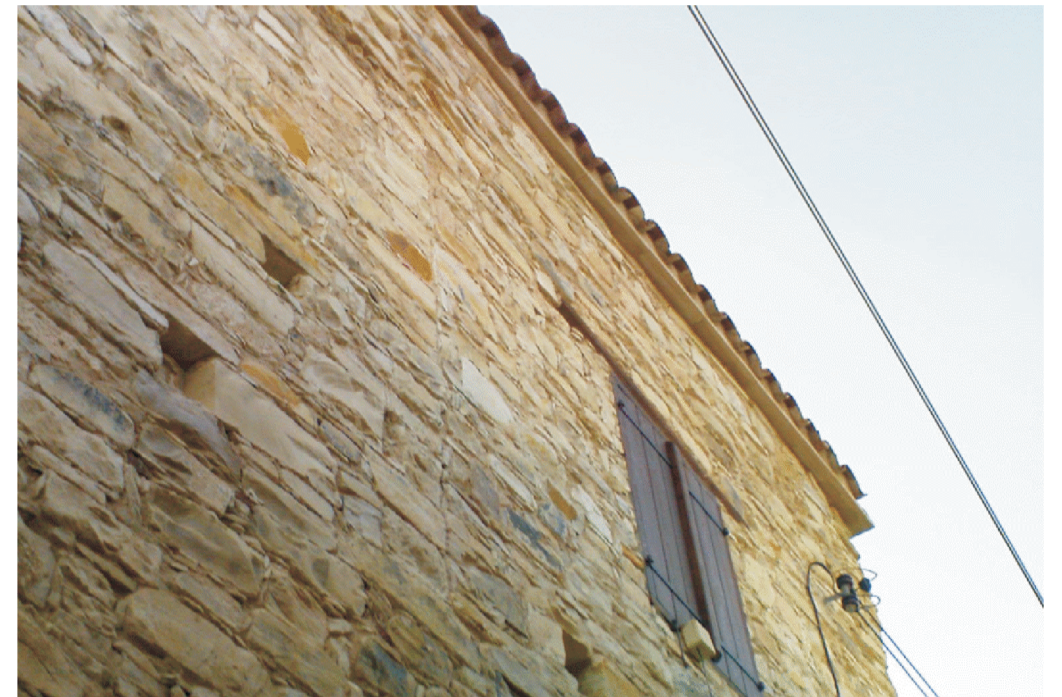
κροδώματα - συσχέτιση διαφορετικών κτισμάτων

αυθεντικό κρόδωμα

κρόδωμα κατασκευασμένο με προεξοχή των βολιτζιών από τη τοιχοποιία (με μεταγενέστερες επεμβάσεις)

απολήξεις στεγών
μορφολογία - στέγες/δώματα

σκάλα στην αυλή

φούρνος και «φουρνί»

Λιθόκτιστη βρύση

Η αυλή ήταν ο χώρος όπου μπορούσε κανείς να μετακινηθεί από το ένα δωμάτιο της οικίας στο άλλο, ή μέσω της σκάλας να οδηγηθεί στον πάνω όροφο, ή το ανώι. Οι σκάλες κατασκευάζονταν από την ίδια πέτρα της τοιχοποιίας, που άλλοτε ήταν απλές συμπαγείς και άλλοτε υποστηρίζονταν από καμάρες. Ωστόσο, στο εσωτερικό της αυλής φτιαχνόταν επίσης ο φούρνος με το «φουρνί», όπου ψηνόταν το ψωμί και οι φλαούνες. Η κατασκευή τους γινόταν με την ίδια πέτρα και τον ίδιο τρόπο δόμησης.

Σε τρεις κατοικίες υπάρχουν ελιόμυλοι στο εσωτερικό της αυλής που αποτελούν ιδιαίτερο στοιχείο και έχουν μορφολογικό ενδιαφέρον. Εντοπίζονται μόνο σε τρεις περιπτώσεις, διότι ήταν προνόμιο κάποιων εύπορων κατοίκων. Ωστόσο η χρήση τους γινόταν από όλους τους κατοίκους του χωριού και όχι μόνο από τους ιδιοκτήτες.

ελιόμυλος

εξωτερικό επίχρισμα
χρώματος λουλακί

ανεπίχριστη λιθοδομή
μαντρότοιχου

εξωτερικό επίχρισμα
χρώματος λουλακί

εσωτερικό επίχρισμα με
γύψο

Κατά μεγάλη πλειοψηφία οι τοίχοι των κτισμάτων είναι κατασκευασμένοι από λιθοδομή με ασβεστολιθικά πετρώματα από τη γειτονική περιοχή της Τόχνης ή των Λευκάρων. Οι τοίχοι οι οποίοι αποτελούν τα μακρυνάρια είναι συνήθως διπλοί με πάχος 50-80 εκ. Ενδιάμεσα των δύο παρειών των τοίχων το κενό συμπληρώνεται με πηλό και χαλίκια, ενώ κάποιες από τις πέτρες είναι μεγαλύτερες σε μήκος και χρησιμοποιούνται για να «δέσουν» τις δύο παρειές. Οι πέτρες συνήθως είναι μερικώς κατεργασμένες και κτίζονται με ράμμα, ενώ χαλικώνονται με σφήνες από την ίδια πέτρα. Σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρούνται ίχνη από λουλακί χρώμα τόσο σε εξωτερικό, όσο σε εσωτερικό επίχρισμα, το οποίο όμως δεν προτιμείται στις αποκαταστάσεις των τοιχοποιιών, αλλά επιλέγεται οι τοιχοποιίες να μείνουν ανεπίχριστες. Στο εσωτερικό, οι τοίχοι στις πλείστες περιπτώσεις έχουν επίχρισμα από γύψο.

τοιχοποιία:
ασβεστολιθικά πετρώματα

κατασκευή διπλής
τοιχοποιίας με
ενδιάμεσα χαλίκια

λιθόστρωτο και
ανεπίχριστη τοιχοποιία

κατασκευαστικά στοιχεία

στέγαση με βολίτζια και ακατέργαστη ξυλεία

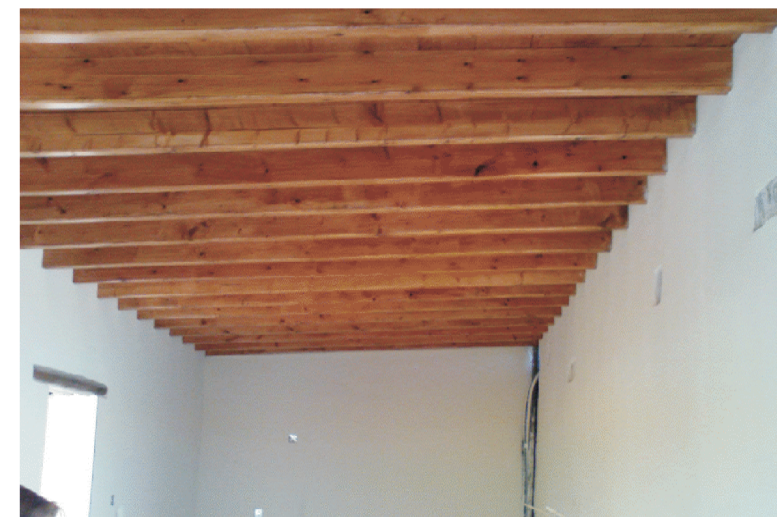

ασβεστωμένη

με ξύλινη
νευκά

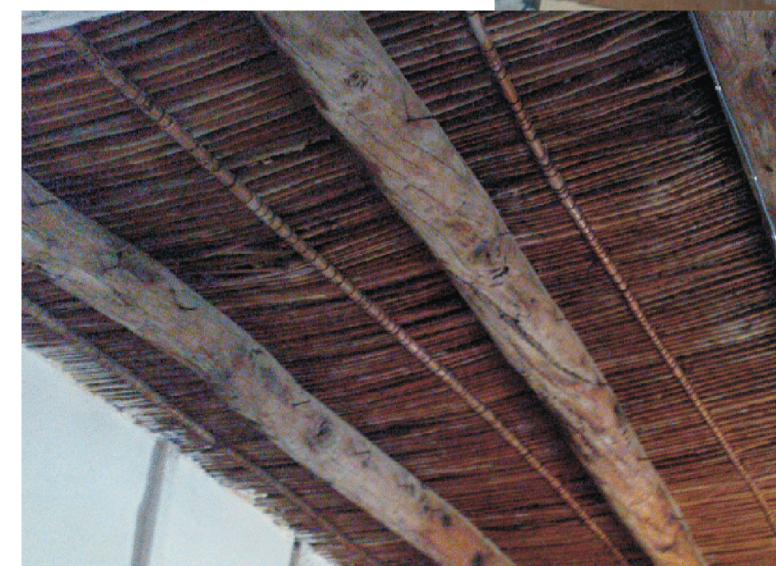
αποκατάσταση στεγών

με μορίνες

με βολίτζια
και καλάμια

Η στέγαση των μακρυναριών γίνεται κατά κανόνα με βολίτζια, ενώ στις παλαιότερες οικοδομές του οικισμού το τσίπωμα γίνεται με μικρότερα κομμάτια ακατέργαστης ξυλείας (σιδάτζια). Εάν υπάρχει, η κλίση της στέγης γίνεται με κλίση των ίδιων των βολιτζιών. Ενίοτε η οροφή ασβεστώνεται για προστασία από έντομα και άλλους μικροοργανισμούς. Στην περίπτωση του διχώρου, η

γεφύρωση του μεγάλου ανοίγματος μπορεί να επιτυγχάνεται με τα μεσοδότζια, ξύλινη νευκά και υποστύλωμα, είτε με τη βοήθεια καμάρας πάνω στην οποία εδράζονται εκατέρωθεν οι άκρες των βολιτζιών. Σε οικοδομές που έχουν αποκατασταθεί, τα βολίτζια είτε αντικαθιστώνται με καινούργια ή με μορίνες, ενώ το τσίπωμα γίνεται με καλάμια.

απολήξεις στεγών

α.

με γαλλικό κεραμίδι

β.

αυθεντικά κροδώματα με
α. τοπική πέτρα
β. γυψομάρμαρο

με χολετρωτό κεραμίδι

κατασκευαστικά στοιχεία

χρήση δομικής ξυλείας

μορίνες στήριξης
εξώστη

Η χρήση του ξύλου σαν δομικό υλικό περιορίζεται κυρίως στην κατασκευή της στέγης, των ανωφλιών και των εξώστων. Όσον αφορά τα ανώφλια, αυτά γίνονται με τη βοήθεια τριών ή περισσότερων ξύλων ορθογωνικής διατομής που γεφυρώνουν την απαιτούμενη απόσταση. Δομική ξυλεία χρησιμοποιείται επίσης και για την κατασκευή διώχρου όταν αυτή δε γίνεται με καμάρα. Η κατασκευή των εξώστων γίνεται συνήθως με τη συνέχεια προς τα έξω των εσωτερικών βολιτζιών ή μορίνων, πάνω στις οποίες εδράζονται τα σανίδια που σχηματίζουν τον εξώστη. Αν αυτός είναι στεγασμένος, τότε η στέγασή του γίνεται με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή με τη συνέχεια των μορίνων στήριξης της στέγης πάνω από τον εξώστη.

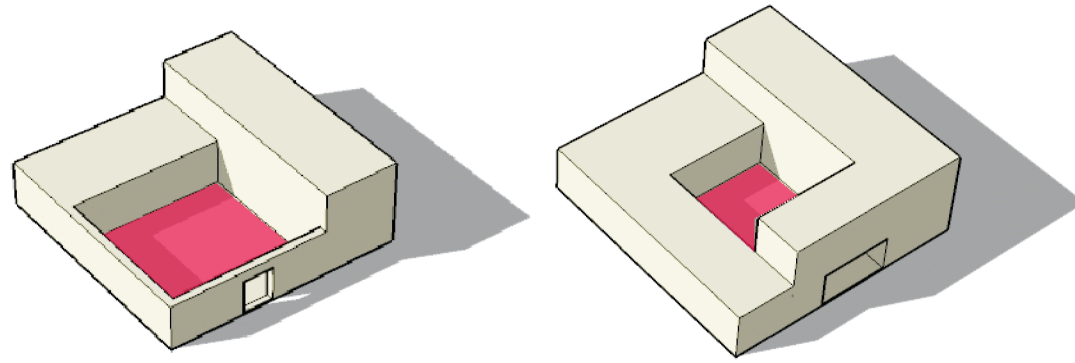

γεφύρωση
ανοιγμάτων

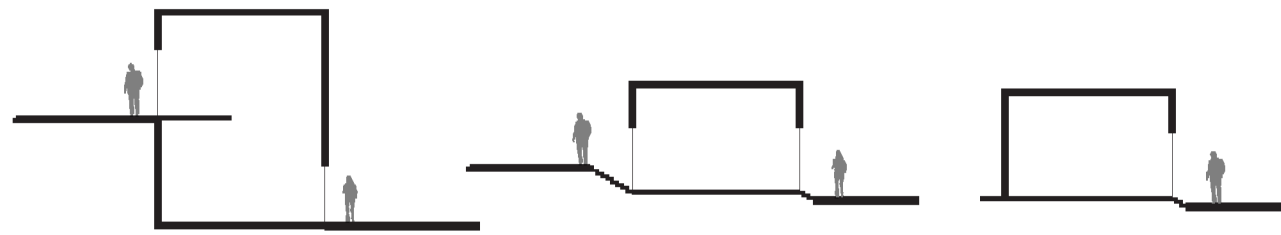

κατασκευή
ανωφλιών

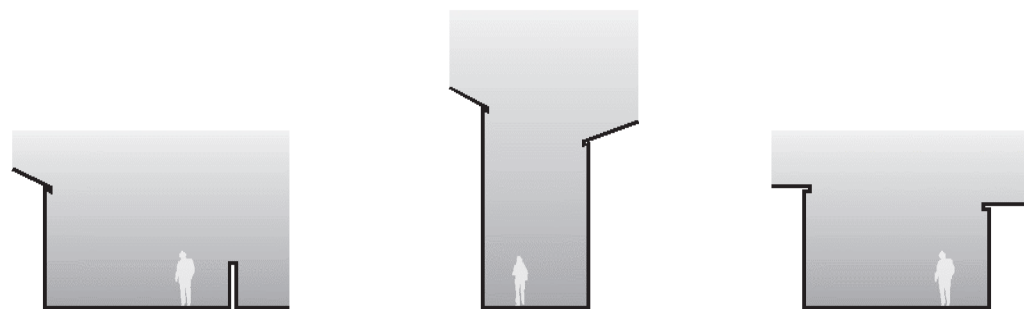

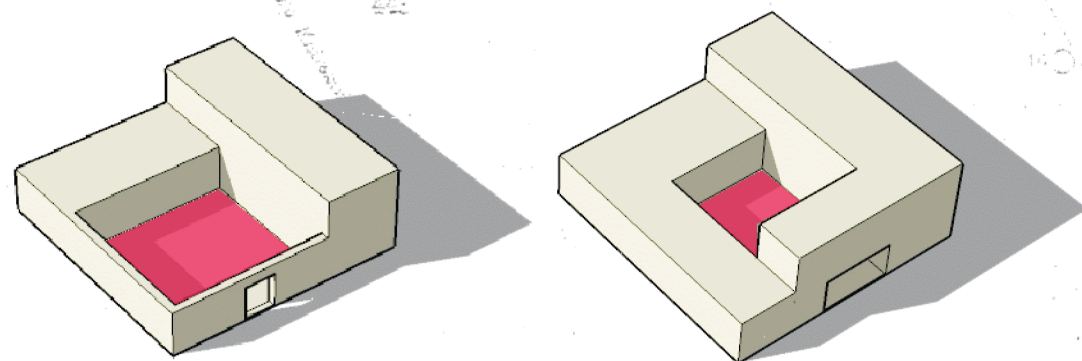
Οι **εσωτερικές αυλές** στις οικίες του παραδοσιακού οικισμού της Βάβλας αποτελούν απαραίτητο στοιχείο για τη διάταξη και τη διάρθρωση των κτισμάτων. Εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις, οι πλείστες οικίες διέθεταν εσωτερικές αυλές διαφόρων μεγέθων ανάλογα με το μέγεθος της οικοδομής και την οικονομική ευχέρεια του ιδιοκτήτη. Όλες οι αυλές που παρουσιάζονται στο χωριό είναι περικλειστές είτε με κτίσματα είτε με μαντρότοιχους, γεγονός που δηλώνει τον εσωστρεφή χαρακτήρα του οικισμού.

Η **πρόσβαση** στα κτίσματα διαφοροποιείται ανάλογα με την κλίση του εδάφους όπως επίσης και από τη γειτονιά στην οποία βρίσκονται. Στη πάνω γειτονιά παρατηρείται συχνά το φαινόμενο των δύο ανισόπεδων εισόδων σε ένα κτίσμα, γεγονός που σχετίζεται με τη διαφορά ύψους των κτιρίων σε σχέση με το δρόμο. Σε αντίθετη περίπτωση, στη κάτω γειτονιά, όπου τα κτίρια βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο από το δρόμο, η είσοδος επιτυγχάνεται από σκαλοπάτια που ξεκινούν από το επίπεδο του δρόμου και τελειώνουν στην εξώπορτα του κτιρίου. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των εισόδων παίζει και η κλίση του εδάφους, η οποία αναγκάζει την προσθήκη ενός ανισόπεδου σκαλοπατιού για την ευκολότερη πρόσβαση στο εσωτερικό.

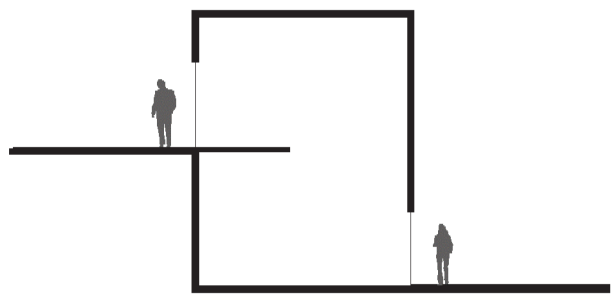

Ο **βαθμός πυκνότητας** του οικισμού σχετίζεται με το διαχωρισμό του στις δύο γειτονιές. Στην πάνω γειτονιά όπου βρίσκονται και τα παλαιότερα και ψηλότερα κτίσματα του χωριού παρατηρείται μια έντονη πυκνότητα μεταξύ τους, με συνεχές σύστημα δόμησης. Σε αντίθεση η κάτω γειτονιά εμφανίζει μικρότερες κλίσεις με πιο αραιά και χαμηλά κτίσματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζεται και στα όρια του οικισμού όπου τα τεμάχια μεγαλώνουν, οι δρόμοι πλαταίνουν και τα κτίσματα είναι πιο αραιά σε σχέση με το εσωτερικό του οικισμού.

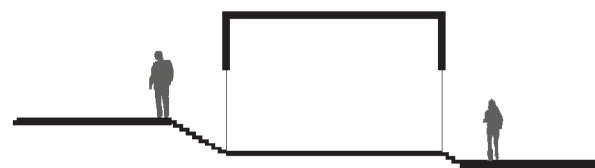

εσωστρεφείς αυλές,
περίκλειστες με
κτίσματα ή μαντρότοιχο

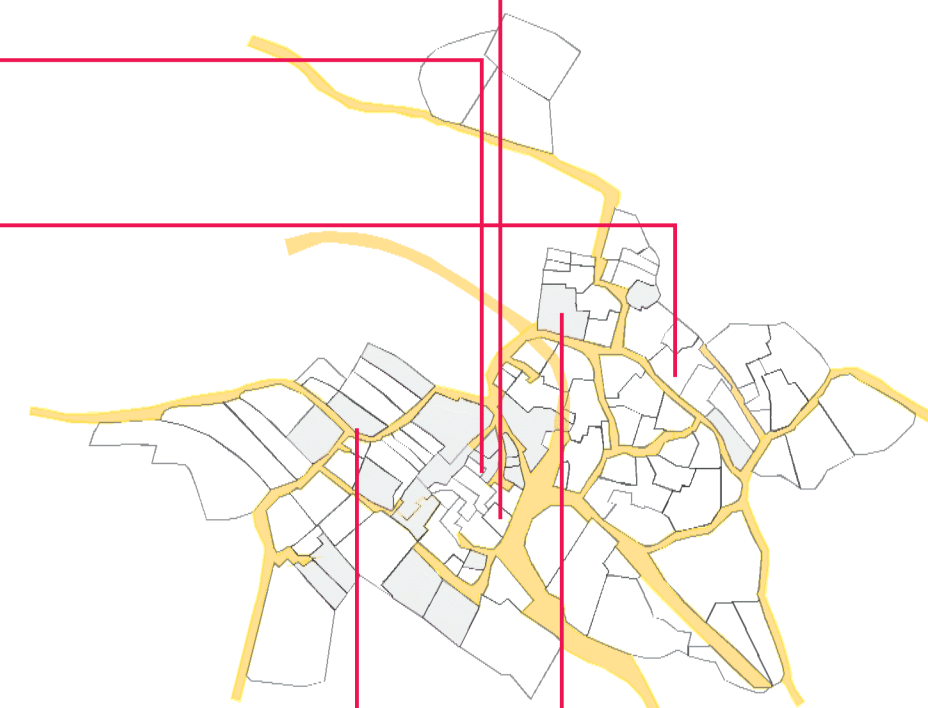
ανισόπεδες εισόδους στο ίδιο κτίριο

κτίριο σε χαμηλότερο επίπεδο από το δρόμο

υπερυψωμένες εισόδους

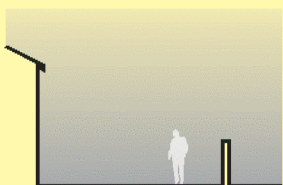

σχέση κτιρίων με δρόμο

όρια οικισμού

- πιο αραιά κτίσματα
- μεγαλύτερα τεμάχια
- πιο πλατιοί δρόμοι

«πάνω γειτονιά»

- πιο πυκνά κτίσματα
- πιο ψηλά - φρουριακός χαρακτήρας
- απότομες κλίσεις

«κάτω γειτονιά»

- πιο αραιά κτίσματα
- πιο χαμηλά
- ελαφριές κλίσεις

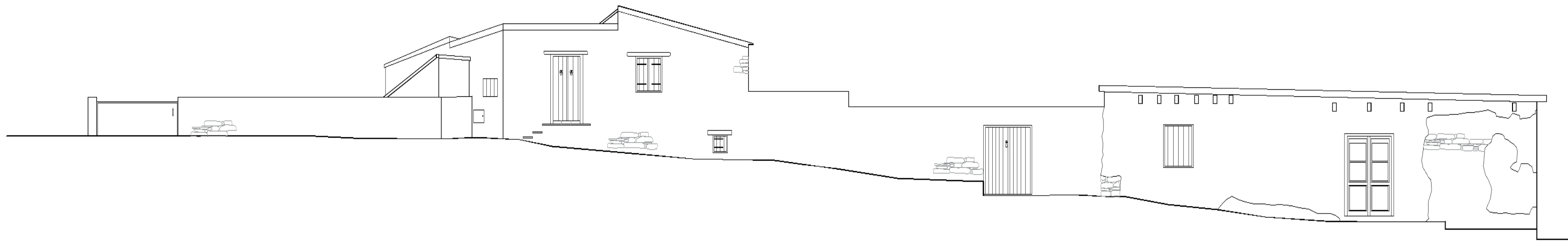
Ανάπτυγμα 1-1 [Πάνω Γειτονιά]

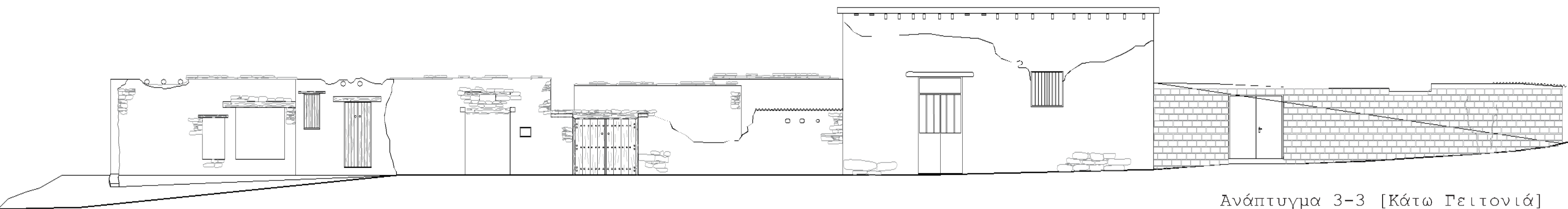
Ανάπτυγμα 2-2 [Κάτω Γειτονιά]

Ανάπτυγμα 1-1 [Πάνω Γειτονιά]

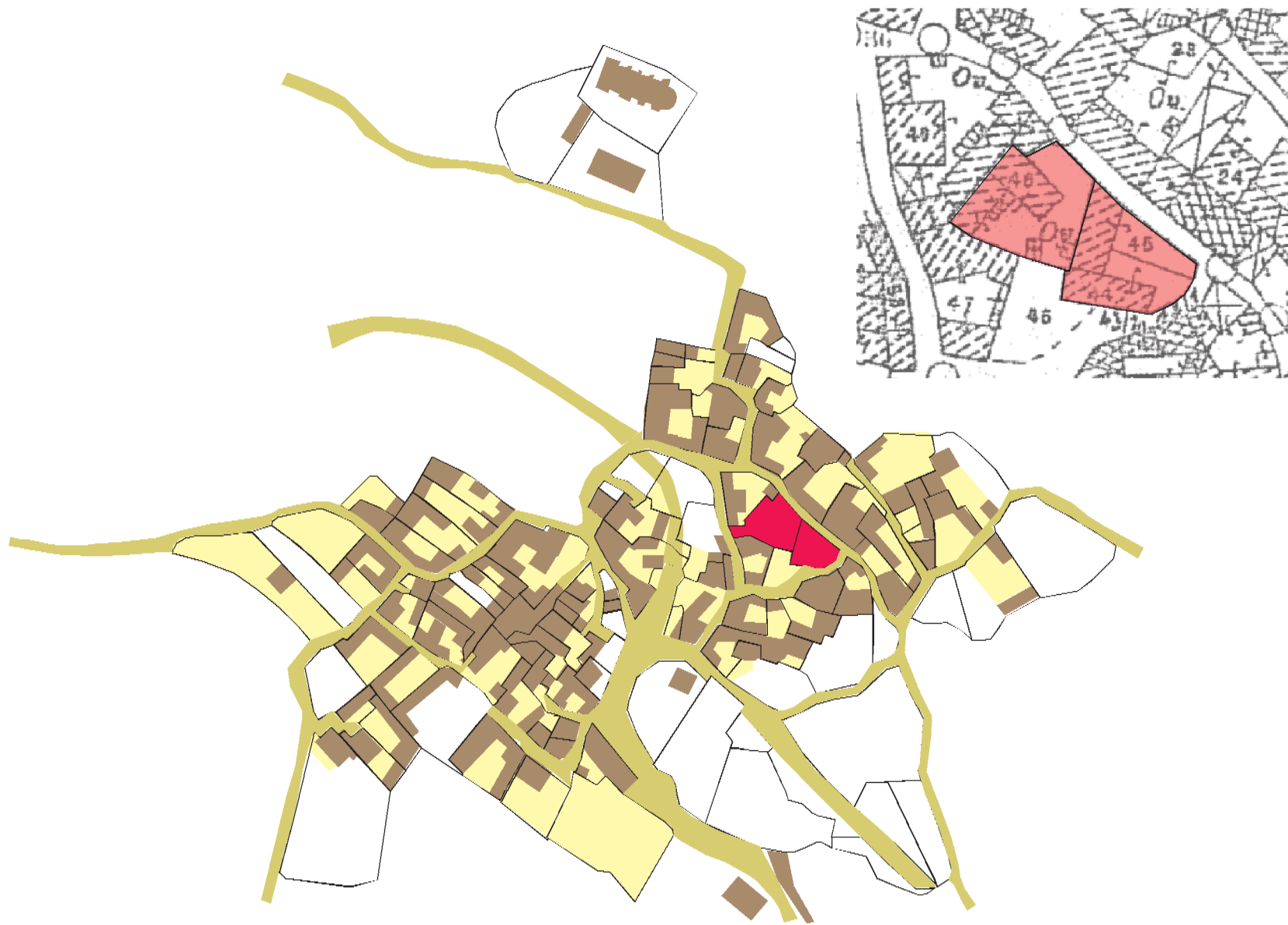
Ανάπτυγμα 2-2 [Κάτω Γειτονιά]

Ανάπτυγμα 3-3 [Κάτω Γειτονιά]

Ο οικισμός της Βάβλας είναι ένα παραδοσιακό γραφικό χωρίο. Παρά το μικρό μέγεθός του, ο συμπαγής χαρακτήρας του και το μεγάλο ποσοστό από αξιόλογες οικοδομές, του προσδίδουν μια ιδιαίτερη αξία. Αν και το χωρίο εγκαταλείφθηκε σε μεγάλο μέρος του τα τελευταία χρόνια, αυτό βοήθησε να διατηρήσει χωρίς πληθώρα αλλοιώσεων τον έντονο παραδοσιακό του χαρακτήρα.

Από την ομάδα επιλέγησαν τα τεμάχια 44-46 που χωροθετούνται στην κάτω γειτονία για αποκατάσταση. Η επιλογή δεν έγινε τυχαία, αφού τα συγκεκριμένα κτίσματα παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως η διαρρύθμιση σε σχήμα Γ (δύο μακρυνάρια). Η διαρρύθμιση αυτή δημιουργεί 2 εσωτερικές αυλές, όπου στην μια από αυτή τοποθετήθηκε ο φούρνος με το «φουρνί». Η κατοικία είναι άθικτη από μεταγενέστερες επεμβάσεις, ενώ κάποιες τοιχοποιίες έχουν υποστεί ζημιές και κατάρρευση λόγω του χρόνου. Υπάρχει το αυθεντικό κρόδωμα στις επίπεδες στέγες, ενώ το δεύτερο μακρυνάρι είναι κατασκευασμένο από βολίτζια και σχιδάτζια. Χτίστηκε με το συνεχόμενο σύστημα δόμησης του οικισμού και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του.

επιλεγμένη κατοικία για αποκατάσταση

βιβλιογραφία

Σίνος, Σ. (1976), *Αναδρομή στη Λαϊκή Αρχιτεκτονική της Κύπρου*, Αθήνα

Παπαχαράλδης, Γ. (1968), *Κυπριακή οικία*, Λευκωσία